

160

ŽIVOT KULTURNÉ
SOCIÁLNÍ
ČASOPIS

STYCZEŃ – LEDEN – JANUÁR 1965 Nr 1 – Cena 1zl

KULTÚRA-KAŽDODENNÝ CHLIEB

CITATEL ZO SPIŠA A ORAVY, ZO ZELOWA, KUCOWA A INÝCH OBLASTI POESKA. NA PRAHU NOVÉHO ROKU VENUJEME NIEKOKEO SLOV OTÁZKE KULTÚRY. TEJ OTAZKE S KTOROU KAŽDÝ Z NÁS STRETÁVA SA KAŽDODENNE A KTORÁ PRESTALA BYŤ VÝSADOU ELITY. PREDSA KAŽDÝ DEŇ BERIEME DO RUKY NOVINY A ČÍTAME, OTAČAME VYPINAČOM RÁDIOPRIJÍMAČA, VEČER POZERAME TELEVÍZIU DOMA ALEBO V KLUBOVNÍ, CHODÍME DO KINA A DO DIVADLA, ZÚCASTŇUJEME SA NA PRÁCACH SÚBOROV ALEBO INÝCH KULTURNÝCH PODUJATIACH. TÉMA JE VŠEOBECNÁ A TO JU NAJVIAC KVALIFIKUJE K TOMU, ABY OTVÁRALA STRÁNKY NOVOROČNÉHO ČÍSLA ČASOPISU.

Kultúra v Ľudovom Poľsku je všeobecným javom. Váži si to každý obyvateľ. A najmä môžu kladne hodnotiť národnostné menšiny. Lebo boli pre nich vytvorené dodatočné podmienky pre rozvíjanie vlastnej národnej kultúry. Klubovné a osvetové miestnosti sú vybavené náradím, knižnicami obsahujúcimi literatúru v jazyku tej ktorej národnosti. A tiež vlastné časopisy, edicie kníh v rodnej reči, vzdelávanie kultúrnych činiteľov, ktorí poznajú otázky týkajúce sa menšiny — to sú dôkazy prihliadania k potrebám na ktoré Ľudový štát nešetri prostriedky.

Ale predsa popri týchto miestnych možnostiach každý občan plne využíva bohaté zdroje celonárodnej kultúry. Pouvažujme, aká veľká je táto konzumpcia v celoštátnom merítiku. Túto mnohostrannú otázkou shrnul W. Gielzyński v encyklopédii dvadsaťročia „Dookoła Świata“, upozorňujúc, že registruje len niektoré prejavy kulturného života našej krajiny v poslednom roku Dvadsaťročia.

RÁDIO: Roku 1963 bolo registrovaných v Poľsku 5.701.000 rádioprijímačov, to znamená po 184 na každých 1.000 obyvateľov; od roku 1938 — sedemnásobný vzrast! Súčasne už viac ako tri štvrtiny rodin v Poľsku otočením vypinača na rádioprijímači môže nadviazat spojenie so svetom.

TELEVÍZIA: Prvý, pokusný program televízie bol vysielaný v Poľsku 25. októbra 1952. Tento program pozeralo približne 75 do 250 televídkov. Súčasne počet týchto „okienok do sveta“, ktoré sú asi najvšeobecnejším prostredkom zvšeobecňovania kultúry, čini jeden a pol milióna, a počet televídkov prekračuje 10 miliónov.

TLAČ: Napriek zlovestným vešťbam, že rádio a televízia „vyradia“ tlač, pozorujeme jav skôr opačný; tam kde Ľudia vidia televízny program, zvyšuje sa tiež čitateľstvo tlače, najmä časopisov. Napriek známym faškostiam s papierom na každého „priemerného štatického Polaka“ pripadá ročne 51 exemplárov denníkov ako aj 18 exemplárov časopisov (roku 1949 — len 9). Sú to čísla plus minus trojnásobne vyššie ako pred vojnou.

ČITATEĽSTVO: Je to až ľahko uveriteľné: roku 1962 jestovalo v Poľsku 48 593 knižnice a čítárni rôzneho druhu, ktoré disponovali knižnými zbierkami počítajúcimi 129 miliónov sväzkov (6 násobne viac, ako pred vojnou) až aj armádou čitateľov počítajúcou 11,693.000 osôb. Počet ročných vypožičaní — 184,282.000 to znamená priemerne 16 na jedného čitateľa!

VYDAVATEĽSTVA: Do dňa 22. júla 1964, to znamená presne behom 20 rokov PRL, bolo v Poľsku vydaných 114 000 titulov kníh, v celkovom náklade jeden a pol milión exemplárov. Poľským rekordom medzi spisovateľmi bol samozrejme Sienkiewicz (celkový náklad 11,486.000 exemplárov), pred Prusom (10,248.000 ex.) a Kraszewskim (9,334.000 ex.) a z cudzích spisovateľov Verne (2,566.000 ex.) pred Gorinem (2,302.000 ex.) až aj Londonom (2,118.000 ex.). Fakt, že Hemingway našiel sa len na tridsiatom šiestom mieste, svedčí asi nie o jeho malej populárnosti, ale o diskriminovaní ho vydavateľmi...

KINA: Na frekvencii v kinech konkurenca televízie je zreteľne viditeľná! V špičkovom roku 1957 filmy si pozrelo spolu 230 miliónov divákov, odvtedy z roku na rok ich armáda sa zmenšuje; rok 1962 bol uzavretý počtom 180 miliónov, napriek zvyšeniu sa počtu obyvateľstva a vlnie „demografickej výšky“, ktorá je predsa najhorlivejšou zástankynou X. múzy.

DIVADLA Tu nezaznamenávame pokles, opačne, z roku na rok rastie frekvencia! Od skromnej číslice v roku 1946 (divadla, opery, operety, filharmonia spolu) počet divákov skočil do skoro 19 miliónov v r. 1962, a každý rok prináša ďalší malý, ale pravidelný rast. Je zaujímavé, že na otázku v ankete pre obyvateľov poľských mest: „Akoby si chcel tráviť svoj voľný čas?“ — najviac hlasov obdržalo divadlo, film obsadił druhé miesto, a účasť na športových podujatiach — len pätnásť! Až sa nechce človeku veriť v úprimnosť odpovedí.

HUDBA: Roku 1938 predalo sa pol milióna vstupeniek na hudobné podujatia rôzneho druhu, a v roku 1963 skoro štyri milióny. Najvýznamnejšie sú však číslice, obrazujúce rozvoj hudobného školstva, ktoré poukazujú na činný záujem tým oborom umenia: máme v Poľsku 7 vysokých hudobných škôl, 34 stredné, 70 nižšie ako aj „hudobné ohniva“ skoro v každom meste a mestečku!

MÚZEA A PAMIATKY: Vojna zničila alebo vázne poškodila len v samotnej Varšave 710 budov, spomedzi 750 zapísaných v registre historických pamiatok. Z toho, do konca roku 1962 odbudovali sme 658! V májach (máme ich o 4 viac ako pred vojnou) zbierky zväčšili sa mnohonásobne, a frekvencia stúpla z 322.000 osôb v roku 1945 do 12, 793.000 v roku 1962.

Na pozadí týchto čísl na rovnani zahrňujúcich fragmenty našich kultúrnych úspechov, uvedomujeme si aký veľký prelom urobili sme v tomto obore. Tým viac ak prihliadneme k bohatému obsahu, ktorý formuje dnes našu kultúru. V tomto obore vykročili sme ďaleko za našu vlastnú poľskú dvor. Poznajú nás vo svete, obdivujú, a naši tvorcovia dosahujú tiež na medzinárodnej aréne stále nové úspechy.

V konkurse, ktorý vypísala naša redakcia p.n. „Najdôležitejšia udalosť v mojom živote v priebehu posledných 20. rokov“, na ktorý sme obdržali veľa, veľa listov, prelinali sa v nich stále ten istý motív: — obdržali sme elektrický prúd, máme už rádio, v klubovní televízor, samostatne predviedli sme divadelnú hru, bol som v skutočnom divadle, naučil som sa čítať a písat. Tieto listy sú najlepším dokazom masovosti kultúry, dokazom „že kultúra príšla do chalúpek“.

Lebo kultúra je v našej krajinie každodenným chlebom.

Wszystkim osobom i instytucjom, które nadesiły nam życzenia Świąteczne i Noworoczne serdeczne podziękowania składa

REDAKCJA

GDZIE I KIEDY POWSTANĄ ZBIORNIKI NA DUNAJCU? • CZY KRES POWODZI? • INNE KORZYŚCI Z ZAGOSPODAROWANIA DORZECZA • O WYSIEDLONYCH I SPOSOBIE WYWŁASZCZANIA • ZATRUDNIEНИE I MOŻLIWOŚCI ZARÓBKÓW, W CZASIE BUDOWY I PÓŹNIEJ • PODHALE TURYSTYCZNEJ PRZYSZŁOŚCI

Oto temat rozmowy „Życia“ przeprowadzonej w Centralnym Urzędzie Gospodarki Wodnej z mgr inż. A. Łaskim i mgr inż. W. Sykurskim. W najbliższym czasie opublikujemy dalsze szczegóły o tej inwestycji, którą tak bardzo interesują się nasi czytelnicy z Podhala.

RED. — Naszych czytelników z Podhala żywo interesuje stadium przygotowań do niezmiernie ważnej dla gospodarki tego rejonu inwestycji, mającej na celu zagospodarowanie w przyszłym 5-latac dorzecza Dunajca. Co w tej sprawie zostało już postanowione, a co jeszcze jest dyskusyjne i rozważane?

II DUNAJEC

Mgr inż. ŁASKI — W tej chwili zostały zatwierdzone podstawowe zadania gospodarki wodnej w dorzeczu Dunajca. Ustanalają one główne zasady zabudowy dorzecza i wskazują jakie inwestycje powinny być realizowane w najbliższym etapie.

Zapora w Czorsztynie — Niedzicy jest podstawową inwestycją. Dyskusyjnymi i rozważanymi obecnie są wszyskie zagadnienia techniczne. Ustanalono bowiem tylko podstawowe i najważniejsze parametry budowli, a sposoby rozwiązania i bliższe określenie innych szczegółów nastąpi przy opracowaniu dalszych etapów dokumentacji technicznej. Przewiduje się również, o czym „Życie“ informował, konieczność budowy małych zbiorników w dorzeczu Dunajca powyżej Czorsztyna, na dopływach takich jak Czarny Dunajec, Biały Dunajec i Białka Tatrzanska oraz na dopływie Dunajca w rejonie Roźnowa — na Łososińcu. Z tych zbiorników, jako pierwszy realizowany będzie zbiornik Kojsówka na Czarnym Dunajcu. Obecnie opracowujemy techniczną dokumentację tego zbiornika.

Całość dokumentacji wykonana będzie przez Centralne Biuro Studiów i Projektów Budownictwa Wodnego „Hydro-Projekt“. Nie jest to dla nas nowum. Mamy doświadczenie, które uzyskaliśmy na innych tego typu budowach. Pozwoli to na zrealizowanie wszystkich zadań właściwymi siłami, bez konieczności uciekania się do pomocy projektantów zagranicznych. Oczywiście, wielkość tej inwestycji przesadza, że szereg innych biur projektowych zarówno z Warszawy jak i z Krakowa będzie musiał współpracować z „Hydro-projektem“, przy wykonaniu dokumentacji dla całego szeregu inwestycji towarzyszących takich jak: budowa dróg, zabudowa całego regionu, budowa osiedli itd.

Poza tym Wojewódzka Rada Narodowa w Krakowie opracuje plan zagospodarowania przestrzennego całego regionu w scisłym związku z budowanymi zbiornikami.

Plan ten obejmie nie tylko problemy przesiedlenia ludności, usunięcia szkół spowodowanych zalewem — ale również niezmiernie ważną sprawę aktywizacji regionu, szczególnie w zakresie uwzględnienia potrzeb i rozwoju ruchu turystycznego. Wiąże się to z utratykiem zaspółwaniem tego obszaru, a co za tym idzie, ze stworzeniem odpowiedniej bazy usługowej, ułatwieniem warunków spływu Dunajcem oraz poruszaniem się po tym terenie.

RED. — Jaki jest scisłe ekonomiczny cel tych inwestycji? Jakie korzyści z zagospodarowania Dunajca ostatecznie w skali krajowej, jakie w skali regionu?

Mgr inż. ŁASKI — Podstawowym zadaniem, jakie mają spełnić zbudowane zbiorniki jest ochrona przed powodzią. Ochrona zarówno samej doliny Dunajca, jak i obniżenie fali powodziowej Wisły, której jednym z najgroźniejszych dopływów jest Dunajec. Drugim z kolei celem jest wyrównanie przepływów, a szczególnie zwiększenie minimalnych przepływów.

Zbiorniki będą w tym zakresie oddziaływać głównie na Wisłę ale równocześnie bardzo považne polepszą sytuację w samej dolinie Dunajca. Przykładowo można powiedzieć, że w samym Czorsztynie przepływy wynoszą obecnie w okresie niskich stanów wody zaledwie półtora metra sześciennego na sek., a po wybudowaniu zbiorników minimalny przepływ wynosić będzie 9 m³/sek a więc będzie aż 6-krotnie wyższy.

Trzecim z kolei zadaniem inwestycji jest produkcja energii elektrycznej. Dla tego celu zostanie wykorzystane spiętrzenie wody. Przewiduje się więc budowę elektrowni przy samej zaporze w Niedzicy, jak również małej elektrowni na zbiorniku wyrównawczym — Sromowce Wyżne. Wielkość elektrowni w Niedzicy jest jeszcze w stadium dyskusji. Rozpatrywane są dwa warianty w zakresie

Z VOLEBNÍ SCHÚZE V ZELOVĚ

Dne 29. listopadu 1964 se konala v Zelově správní a volební schúze zdejšího OV ČSKS.

Schúze se zúčastnili četní zástupci vládnych a administratívnych orgánov: soudr. Z. Banaszekiewiczová — zástupkyně ministra vnitra, Z. Węclewski — inspektor oddelení vnitra PWRN v Lodži, M. Kamerdyňák — vedoucí oddelení vnitra PPRN v Ľasku, M. Szymorek — předseda PMRN v Zelově. J. Rogus

— vedoucí oddelení kultury PPRN v Ľasku a Br. Knapczyk — tajemník ÚV ČSKS.

Po prečtení výroční zprávy předseda OV ČSKS v Zelově V. Tomeš zahájil diskusi. Po udelení absolutoria ustupujícemu výboru byly provedeny volby do nového OV. (Obsáhlý článek o problémach a práci OV ČSKS v Zelově bude uveřejněn v únorovém čísle „Života“.)

NOVĚ ZVOLENÝ OV ČSKS V ZELOVĚ

předseda — Vilém Tomeš
místopředseda — Václav Lušinský
tajemník — Vilém Pospišil
polkladník — Julian Stejskal
členové — Helena Jersáková,
Vilém Kedaj, Gustav Dedecius.
REVIZNÍ KOMISE:
předseda — Emil Nevečerál
členové — Julian Pospišil, Jan Novák.

PRZYPOMINAMY! — DO 15 MARCA B. R. MOŻNA

JESZCZE ZAPRENUMEROWAĆ „ŻYOT“ NA II, III i IV KWARTAŁ 1965 R.

V V
VEL' A ŠTASTIA V NOVOM ROKU 1965
VŠETKÝM ČITATEĽOM praje
REDAKCIA

wielkości od 30 — 75 megawatów. Byłyby to podstawowe zadania inwestycyjne w dorzeczu Dunajca.

Mgr inż. W. SYKURSKI — Warto podkreślić skutki inwestycji w zakresie wyrównania przepływów. Ułatwi to zaopatrzenie wodą miast, przemysłu, rolnictwa. Zwiększy rozcieńczenie ścieków w Wiśle. Ułatwi żeglugę po przejęciu podniesienia stanu wody. W ostatecznym wyniku osiągnie się też polepszenie warunków wykorzystania energetycznego wszystkich dalszych stopni realizowanych na Wiśle.

Z lokalnych korzyści na pierwszym miejscu należy postawić problemy aktywizacji całego regionu. Budowa ta spowoduje coprawda duże zalewy powyżej 1.300 hektarów i wysiedlenie ok. 500 gospodarstw.

Da to jednak duże korzyści ludności zamieszkałej na tym terenie, nowe źródła zarobku, lepsze możliwości gospodarowania, podniesienie poziomu kultury ogólnej.

Wysiedlana ludność otrzyma nowe pomieszczenia w nowoczesnych osiedlach zgrupowanych w bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika.

Powstanie nowa sieć dróg dostosowanych do wymagań zmechanizowanej turystyki, powstaną ośrodki wypoczynkowe, ośrodki hotelowe, nastąpi pełna elektryfikacja wsi (obecnie nie wszystkie wsie są tutaj zelektryfikowane). Równocześnie samo istnienie zbiornika będzie stanowiło dodatkowy bodziec atrakcji przyciągającej tutaj właśnie turystów, którzy teraz sterują do przeładowanego Zakopanego.

RED. — Sposoby przesiedlenia ludności szczególnie interesują czytelników.

Mgr inż. ŁASKI — Bezpośrednio po podjęciu Uchwały przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów Prezesa Centralnego Urzędu Gospodarki Wodnej mgr inż. Grochul-

kierownictwem, w którym i ja także pracowałem. Projekt ten nie stał się jednak podstawą realizacji i przez szereg następnych lat powstało wiele innych propozycji rozwiązania zabudowy Górnego Dunajca. Ostatecznie zatwierdzona koncepcja opracowana została przez „Hydroprojekt” na tle kompleksowego ujęcia zagadnień gospodarki wodnej całego dorzecza Dunajca i w pewnych zarysach zbliżona jest do propozycji prof. Zmigrodzkiego.

Mgr inż. ŁASKI — Jedną z przyczyn ostatecznego przyjęcia obecnej koncepcji jest także sprawa ochrony zabytków, jak np. kościołów we Frydmanie i Dębnie a więc dalszy względ na interesy terenu. Dalej maksymalne ograniczenie powierzchni zalewów, ograniczenie wywylaszczeń itp.

RED. — Czy ludzie z Podhala znajdą zatrudnienie przy budowie zbiorników teraz oraz później — po zagospodarowaniu dorzecza Dunajca?

Mgr inż. ŁASKI — Okres trwania budowy przewidziany jest na ok. 5 — 6 lat. Zatrudnienie będzie oczywiście zmienne w poszczególnych latach. Nienajmniej w szczytowym okresie należy liczyć się z zatrudnieniem około dwóch tysięcy osób bezpośrednio na samej budowie. Oczywiście do tej liczby należy dodać wszystkich tych, którzy będą pracowali w przedsiębiorstwach usługowych, itp. Nastąpi rozwój sieci handlowej, sieci gastronomicznej itp. Same zbiorniki po ukończeniu budowy będą wymagały stosunkowo niewielkiej obsługi fachowej. Ale w związku z nimi powstanie szereg inwestycji turystycznych. One to dadzą bardzo dużo nowych stanowisk pracy.

W związku z budową zbiornika prowadzi się równolegle cały szereg studiów naukowych. Obejmują one ogromne wachlarz zagadnień. M.in. zagadnienia klimatu, mikroklimatu, problemy zabudowy biologicznej całego regionu, eksploatację istniejących na tym terenie rezerwatów w zakresie pozostałości flory i fauny. Jest np. rezerwat „Mizerna”, który musi być wyeksploatowany naukowo jeszcze przed jego zatopieniem. Wszystkie te

BĘDZIE UJARZMIONY

ski wraz z szeregiem osób towarzyszących (m.in. i ja bratem udział), odbyły spotkanie z ludnością na tym terenie. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele zainteresowanych gromad i wtedy to poinformowano ludność o zasadach zarówno samej budowy, jak i zasadach wywylaszczzeń, jakie w związku z tym będą miały miejsce. To spotkanie odbyło się w Czorsztynie.

RED. — Jakie osobiste wrażenia odniósł Pan ze spotkania z miejscowością ludnością?

Mgr inż. ŁASKI — Referowałem najpierw zagadnienia dotyczące budowy zbiornika a później odpowiadałem na liczne pytania. Chciałem podkreślić, że poziom pytań był bardzo wysoki. Dziwiłem się technicznej dojrzałości tych ludzi, ich zorientowaniem w problemach. Stwierdziłem nader rzeczowe podejście ludności do zagadnienia budowy. Wiele pytań dotyczyło na przykład możliwości technicznych zmniejszenia obszaru wywylaszczzeń. Ale te wartości, które są obecnie przyjmowane do minimum dostosowane do niezbędnych konkretnych potrzeb gospodarki wodnej a również i samej techniki. W złożeniach uwzględniają one jednak jak największą ochronę interesów tamtejszej ludności.

Przedstawiciel Centralnego Urzędu Gospodarki Wodnej — Dyrektor Departamentu Inwestycyjnego mgr Józef Block wyjaśnił następnie zasady odszkodowań, tj. zasady, na których będzie następować przenoszenie ludności do innych powstających osiedli. Spełniając postulaty ludności, Centralny Urząd Gospodarki Wodnej powołał komórkę, która zajmować się będzie sprawami związonymi z wywylaszczaniem. Już w tej chwili na tych terenach działa przedstawiciel CUGW, który zresztą pochodzi z tego rejonu i mieszka w Krościenku. Spełniono więc szybko postulaty wysuwane przez ludność.

Na tym spotkaniu rozproszone te obawy, że może nastąpić wysiedlenie ludności do odległych rejonów, np. przenoszenie w Bieszczady czy gdzie indziej.

Należy podkreślić również bardzo cenną inicjatywę ludności, a mianowicie propozycje przeprowadzenia przy tej okazji komasacji gruntów jeszcze przed wywylaszczaniem. Obecny na tym spotkaniu V-Minister Rolnictwa poparł tę inicjatywę i zapewnił ze swojej strony poparcie resortu rolnictwa dla tej akcji. Decyzja o przystąpieniu do komasacji gruntów, mimo że nie jest bezpośrednio związana z budową samego zbiornika, przyczyni się na pewno do podniesienia poziomu rolnictwa na tym terenie.

RED. — Może teraz kilka słów o historii tego rejonu wodnego, o stratach jakie powodował dotychczas stan ukształtowany przez przyrodę.

Mgr inż. W. SYKURSKI — W rejonie tym powstawało aż 25% strat spowodowanych skutkami powodzi w skali kraju. Już w 1934 roku powstała koncepcja budowy zbiornika w Roźnowie. Była rozpatrywana też budowa zbiornika w Czorsztynie. Profesor Karol Pomianowski jako pierwszy zwrócił uwagę na przekrój wody w Niedzicy. Zaraz po wojnie, w latach 1949 — 1950 opracowano koncepcję budowy zbiornika w tym rejonie. Nasz geolog prof. Sokolowski opracował model geologiczny podłoża pod budowę zapory. Projekt wstępny został opracowany przez prof. Zmigrodzkiego i zespół pracujący pod jego

badania, znajdują się już niedługo w pełnym toku. W opracowaniu tych zagadnień weźmie udział cały zespół naukowców, który będzie współpracował z projektantami inwestycji.

RED. — To znaczy, że możliwości Podhala zostaną wreszcie właściwie wykorzystane. A w jaki sposób zostanie rozwiązany spływ przełomem Dunajca? Rzecz niebagatelna, bowiem tylko w tym roku uzięto udział w tej atrakcji turystycznej ponad 150 tys. osób.

Mgr inż. ŁASKI — Jednym z podstawowych problemów jest zapewnienie ciągłości spływów także w czasie budowy. W związku z tym na pierwszy plan zaprojektowanej inwestycji wychodzi zagadnienie budowy sieci dróg, które udostępnią dojazd do nowej bazy spływu. Nowa baza spływu powstanie poniżej Sromowca Wyżnego, czyli poniżej obu placów budowy. Nowe drogi dają możliwość dojazdu bezpośrednio do bazy, która zostanie przeniesiona. Miejsce nie zostało jeszcze ostatecznie wybrane. W tej chwili trwają rozmowy na ten temat z Radą Ochrony Przyrody mającej na celu wybór najbliższego miejsca. W każdym bądź razie niedyskusyjne jest utrzymanie ciągłości spływu przez okres budowy.

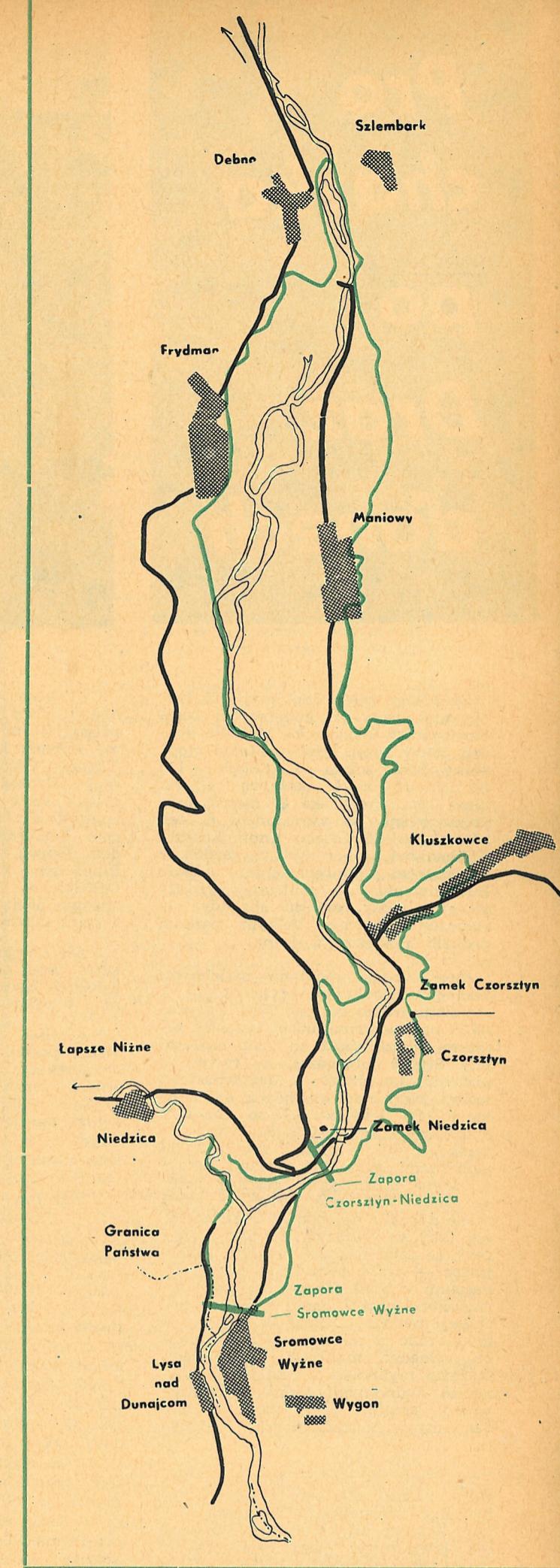
Obecnie w okresach letnich musiano często przerywać spływ, bo stan wody był za niski, lub też za wysoki. Po wybudowaniu zbiorników będzie można zapewnić ciągłość spływu przez cały sezon letni. Cała woda Dunajca przepływie przez przełom w sposób wyrównany i regularny.

RED. — Jak wiadomo, budowa ma miejsce w pobliżu naszego południowego sąsiada — Czechosłowacji. Czy w związku z tym przewiduje się jakieś konsultacje, bądź innego rodzaju współpracę?

Mgr inż. ŁASKI — W miesiącu październiku odbyło się kolejne spotkanie pełnomocników rządów Polski i Czechosłowacji powołanych dla współpracy na wodach granicznych. Strona czechosłowacka reprezentowana przez ob. Wicepremiera Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Wodnej — M. Bohača została poinformowana o sprawach związanych z zagospodarowaniem Dunajca, a także o zamierzeniach w zakresie planowanej zabudowy górnego odcinka rzeki. Przy okazji strona polska przedstawiła pewne propozycje w związku z tą projektowaną inwestycją. M.in. chodziło o zezwolenie strony czechosłowackiej na wejście naszych ekip geologów i mierniczych na teryny przygraniczne CSRS i dokonanie tam szeregu koniecznych badań. W tej chwili możemy powiedzieć, że postulat ten został przez stronę czechosłowacką uwzględniony i zaczynamy już te badania niezbędne dla budowy naszej inwestycji.

Wielki zbiornik w Niedzicy nie dotyczy bezpośrednio do obszarów Czechosłowacji. Natomiast mały zbiornik północny poniżej w Sromowcach Wyżnych styka się prawym brzegiem z terenem CSRS. I na tym odcinku istnieje współpraca, która cechuje wzajemne zrozumienie potrzeb i obopólnych korzyści. Na przygranicznym odcinku Dunajca, tzn. od Sromowca w dół, aż do Szczawnicy zostanie zlikwidowane niebezpieczeństwo powodzi. Oszczędzi to nasz teren, jak i teren CSRS a poprzez podniesienie przepływu minimalnego, nastąpi ułatwienie w spływie również dla turystów Czechosłowackich, którzy mają swoją bazę wypadową w Czerwonym Klasztorze.

RED. — W ramach współpracy turystycznej między Polską, a Czechosłowacją inwestycja spowoduje uatrakcyjnienie naszej strony pasma konwencyjnego właśnie poprzez zagospodarowanie dorzecza Dunajca.

— granice zalewu — drogi

Mgr inż. ŁASKI — Niewątpliwie tak; liczyliśmy się z tym problemem, będzie on przedmiotem studiów w trakcie wykonywania projektów budowy.

RED. — Kwestia Parku Narodowego?

Mgr inż. ŁASKI — Park ten znajduje się po stronie polskiej, jak i czechosłowackiej. Istnieje stała współpraca Zarządu Parków Narodowych. W trakcie naszych prac projektowych jesteśmy w stałym kontakcie z władzami Ochrony Przyrody i staramy się tak prowadzić nasze prace aby nie naruszyć istotnych interesów Parku Narodowego.

RED. — Jak z tego wynika Centralny Urząd Gospodarki Wodnej wykonuje bardzo poważne zadanie dla regionu Podhalańskiego. Jest najważniejszą instytucją decydującą w tej dziedzinie obok szeregu instytucji kooperujących.

Mgr inż. A. ŁASKI — Tak jest. Trzeba jednak podkreślić istotną rolę władz terenowych i to nie tylko na szczeblu wojewódzkim. Mamy bezpośrednie kontakty z powiatem m.in. bezpośrednio z Przewodniczącym Powiatowej Rady Narodowej w Nowym Targu ob. Timofiejczykiem, a także kontakty z działaczami gromadzkimi. Dla koordynacji ogólnej działalności zostały stworzone stowarzyszenia pełnomocników władz. Przykładem: ze strony Wojewódzkiej Rady Narodowej pełnomocnikiem dla spraw Czorsztyna jest Wiceprzewodniczący WRN w Krakowie mgr inż. Z. Chrzanowski. Słownie staramy się uwzględnić interesy wszystkich zainteresowanych, bo sama budowa jest sprawą nas wszystkich.

Rozmawiał: M. KASKIEWICZ

Pro cházka po Drážďanech

Zámek v Drážďanech

Drážďany, které dnes mají 500 tisíc obyvatel, ožily po kobercovém bombardování v únoru roku 1945. Po dvaceti letech jsou ještě vidielné stopy války. Střed města — Altstad — byl cel základu nově postaven. Hlavní ulice, která je široká 80 metrů, byla pojmenována po významném činiteli německého dělnického hnutí Ernestu Thälmanovi, který byl zavražděn v nacistickém koncentračním táboře Buchenwaldu. V centru vyrostly moderní domy, efektní obchody, restaurace, kavárny. Velkým parkem projíždí mládežnická dráha.

Hned vedle, spoutaná malebnými kamennými oblouky plyně Labe a rozděluje město na dvě části. Po pravé straně se pnou úbočí porostlá vinicemi, mezi nimiž se svítí moderní vily. Stráně přecházejí v rovinu s průmyslovou čtvrtí z devatenáctého století, která není ani hezká, ani zajímavá. Po levé straně se rozkládá opravdové hlavní město Saského Švýcarska. Pyšní se mnoha stavitelskými památkami, muzeami, školami, ústavy a hlavně historickými poklady umění, které výmluvně hovoří o vládě saské dynastie nejenom v Drážďanech, ale také ve Varšavě. Po této straně řeky se také nachází proslulé Alberthum — druhé pokud jde o velikost, muzeum v NDR. Kromě exponátů sochařského umění, mezi nimiž se nachází původní antické sochy, je zde instalováno v několika sálech soudobé německé malířství. V podzemí můžeme obdivovat klenotnici s výjimečně hodnotnými ukázkami zlatnického umění, překrásné brilianty, diamanty a nejstarší šperky z jantarů.

Drážďany přitahují neúnavné zástupy turistů. Hlavním magnetem je kouzelná architektura Zwingeru, paláce Augusta II. Mocného, Původně byl projektován jako reprezentativní palác pro slavnostní představení a dvorní slavnosti. Později zde byla shromážděna arcidila světového umění a tak vznikla jedinečná Drážďanská obrazárna, skládající se z 640 vzácných pláten světového malířství.

Celé hodiny můžeme stát v něm obdivu před originálny velkých mistrů palety. Z italských umělců obdivujeme slavnou Madonnu Rafaela, plátna Tiziana, Giorginea, Botticeliiho, Corregia, Mantegny, Palma Vecchio a obrazy staré Varšavy Canaletta. Nižozemští a vlámskí mistři jsou zastoupeni Rembrandtem, Rubensem, Ostadem, Goyou, van Gogem, van Dykem Ruisdaelem, Janem Vermeerem, van Delftem — Vouvermanem. K tomu musíme přidat ještě mistry španělské a staré mistry německé.

Nelze vyjmenovat všechna díla, která jsou umístěna v renezančních galeriích dvorního architekta Sempeera a v paláci Zwingeru.

Na místě, kde kdysi stála italská víska, postavená pro italské sochaře a kameníky, kteří byli zaměstnáni na stavbě zámeckého kostela, rozkládá se dnes velké Divadelní náměstí, na němž parkují autokary cestovních kanceláří a automobily turistů z celého světa. Přijeli do Drážďan obdivovat krásnou krajinu a vzácné umění. Nad mořem aut můžeme zahlédnout „italskou víska“, restauraci, jejíž název je jedinou památkou po někdejších dobách.

Divadelní náměstí vroubí ruiny zámeckého kostela toho, který stavěli italští řemeslníci v roce 1738, na přání syna Augusta Mocného, následníka trůnu saského a polského. Vedle tržiště zdivo staroměstské strážnice, jejíž portál s jónskými sloupy byl vzorován na řeckých svatyních a dále budova opery v italském renesančním slohu, se čtyřspřežím panter, v němž sedí Adrianna a její božský manžel Dionys. O Adrianně, dcerě myticky krále Kréty mytologie vypráví, že za příslib manželství pomohla utéci z labyrintu synovi aténského krále Theseovi. Dala mu klubíčko nití, které mu ukázalo zpáteční cestu. K sňatku však nedošlo, poněvadž bůh Dionys si vybral Adriannu za ženu. Dionys, bůh vína a vinné révy, syn boha Dia, byl

starožitnými Řeky uctíván a v mytologii římské vystupuje jako Bakchus.

Drážďany jsou dnes největším kulturním a vědeckým střediskem NDR s velmi starými tradicemi, které dodávají městu specifickou atmosféru, přitahující velké výtvarníky, hudební skladatele a spisovatele. V drážďanské opeře dirigovali slavní dirigenti, například K. M. Weber, R. Wagner a R. Strauss. Tradice proslulých drážďanských koncertů je dodržována do dnešního dne. Každou sobotu v šest hodin večer zpívá v Kreuzkirche mužský a chlapec sbor, v jehož repertoáru jsou hlavně skladby J. S. Bacha. V Drážďanech se setkáváme také se stopami pobytu A. Mickiewicze, který zde napsal třetí část „Dziadů“. Bydlel zde v třicátých letech minulého století F. Chopin po Lednovém povstání a našel zde útočiště také Józef Ignacy Kraszewski, najplodnější polský spisovatel oněch dob, autor Ulany, Chaty za vsí a historického cyklu, jehož počátkem je Stará báje a poslední částí Saské ostatky. V domě číslo 28 na Nordstrasse bylo v roce 1961 otevřeno muzeum J. I. Kraszewského.

Opravdu nelze popsat vše, co by nás mohlo zajímat v Drážďanech, ale musíme se alespoň zmínit o Japonském paláci, v němž jsou umístěny vykopávky z předhistorických sídlí německých a slovanských plemen, dále jedinečné Muzeum hygieny z roku 1917 se světoznámými expomaty skleněnou ženou, mužem a krávou, které jsou provedeny z plexiglasu v přirozené velikosti se všemi orgány s jejich funkční úlohou. Tyto modely vyrábějí drážďanské dílny a exportují je do mnoha států. Slouží jako názorné vědecké pomůcky pro školy a vysoká učiliště. Popsání drážďanského zoa nebo zámku Pilnitz s jeho vodním palácem, který se rozkládá na samém břehu Labe, nebo snad muzeum A. Nöxe nebo zákoutí a pivnic, v nichž se pije výborné pivo Ra-

deberger, vymáhalo by mnoho dalších stránek. Avšak vratme se ještě na chvíli do Zwingeru. Začátek stavby sahá do roku 1709. Původní návrh provedl M. Pöppelmann, avšak skutečnou uměleckou hodnotu mu dal sochař Baltazar Permoser, autor sachy „Koupel nimf“, jejíž originál přežil válku. Palác se skládá z přízemních galerií a ze sedmi pavilonů, v nichž kromě obrazárny se nachází sbírky cínových předmětu, barokní divadelní muzeum, matematicko-fyzikální salón a hlavně proslulá sbírka porculánu s jedinečnými kusy raného čínského a japonského umění. Na úvahu zasluhuje také kolekce slavného míšeňského porculánu, jehož vynálezcem byl vězeň Augusta Mocného Joha Friedricha Böttgera.

August Mocný, jak všichni tehdejší pamovníci toužil po zlatě, které bylo vyrobeno na jeho dvoře. Využil příležitosti, když do Saska uprchl z Prus alchemik Böttger, který se zabýval výrobou zlata. Ale ubohý Böttger místo útočiště našel v panství Augusta vězeňskou celu ve středověké míšeňské tvrzi a pohrůžku krále, že jestliže nevynaleze výrobu zlata, nebude vypuštěn na svobodu. Mladý alchemik se ve svém ponurém vězení v zámku Königsteinu na vysokém srázu omývaném vlnami Labe marně snažil vyřešit záhadu výroby zlata. August byl stále vzteký a hrozil Böttgerovi smrti. Jednoho dne však Böttger přeče jenom vyrobil něco hodnotného, a sice bílý prášek, z něhož po třech letech začal vyrábět, už v Drážďanech, první evropský porculán. Tak bylo odhaleno tajemství výroby porculánu, které celá tisíciletí žárlivě tajili výrobci z Východní Asie. Král August si sice pokladnu naplnil, ale Böttger se na svobodu nedostal. Do konce svého života byl vězněm Augusta Mocného, který se příliš obával, že by se mohla technologie výroby porculánu dostat za hranice jeho panství. Hlídal tajemství „saského zlata“.

FILMOVÁ FOTO-HÁDANKA

Fotografia je zo známeho filmu talianského režiséra Felliniho, ktorý obdržal odmeny na početných festivaloch, a v poslednom čase bol tiež premetaný v Poľsku. Hlavnú úlohu v tomto filme hral Marcello Mastroianni, ktorého vidite na fotografii. Musíte udali správny názov filmu, za správne rozloženie budú vylosované knižné odmeny.

Rozloženie posielajte na adresu redakcie do dňa 20.I.1965.
ROZLUSTENIE FILMOVEJ FOTO-HADANKY Z CIS, 12.61 Fotografia je z filmu „Prawo i pieczę“. Herect Gustaw Holoubek.
Knižné odmeny vylosovali: M. Mazurek - Lapsze w., J. Lojek - Krempechy.

Bude horieť sviečka v kabíne kozmickej lode počas letu?

Táto otázka nie je ani zdaleka taká detská, ako by sa na prvé pohľad mohlo zdáť. Prvý, kto sa ňou vázne zaobrábel bol Albert

Zdalo by sa, že problém je vyriešený. Našli sa však fudia, ktorých Einsteinove dôvody nepresvedčili a ktorí sa rozhodli, že Einsteinovo tvrdenie preveria experimentom. Je známe, že pada-

plameňa mení svoj tvar, stáva sa sa guľovitým a zároveň klesá jeho jas.

V jednom švajciarskom laboratóriu zhodili sviečku z výšky 60 metrov. Sviečka pritom horela až

EINSTEINOV OMYL

Einstejn. Bolo to však v časoch, keď sa letmi do vesmíru zaobrali výlučne hrdinovia fantastických románov a poviedok.

Po dlhých úvahách dal Einstein na túto otázkou kategorickú odpoveď: „Nie“. Pri bezváhom stave nebudú rozrásnené plyny vystupovať hore, ale zostanú v zóne plameňa. To bude mat za následok, že tam bude nemožný prístup kyslíka, a preto plameň zhásne.

Júci predmet sa nachádza v bezváhom stave. Čo bude, ak necháme padat z veľkej výšky zapálený sviečku?

Pokus uskutočnili. Úkázalo sa, že sviečka pritom nezhasla. Sviečku umiestnili do uzavretnej sklenenej nádoby (aby vzdušný nápor nezahasil plameň), ktorú potom spustili z veľkej výšky v zatemnenej miestnosti. Experimentátori mohli pritom pozorovať, ako jazyk

do okamihu, keď sa sklenená nádoba rozbitila.

Prečo sa teda Einstein zmýlił? Experimentátori, ktorí uskutočnili pokusy s padajúcimi sviečkami, tvrdia, že pričinou je tu difúzia. Práve zásluhou difúzie dostáva sa pri bezváhom stave do zóny plameňa kyslík z okolitého priestoru. Vieme, že proces difúzie nezávisí od gravitačných sil, a je určený iba tepelným pohybom atómov a molekúl.

V lete minulého roku navštívil prezident Republiky Niger Amani Diori Zjednotenú arabskú republiku. Na jeho ceste ho sprevádzal minister pre saharské otázky Muddar Zakara.

Coskoro po príchode do Káhiry hostia navštívili Múzeum umenia starého Egypta. Sorievocovia ich vodili po sálach, vysvetlovali všetky podrobnosti, upozorňovali ich na každý

roglyfov. To sa im však podarilo dosiahnuť len po dlhej a namáhavnej práci pri dešifrovaní starých nápisov. Pritom mnoho ráz nie sú úplne presvedčení o tom, že zmysel hieroglyfov pochopili správne.

Staroegyptské hieroglyfické písma bolo pre archeológov do konca 18. storočia veľkou záhadou. Iba náhoda sa podarilo nájsť k nej kľúč. Bol to tzv. Rossetský kameň, ktorý

cké písma sa veľmi podobá znakom z písma Tuaregov, ku ktorým sám patrí.

Dejiny Tuaregov boli donedávna rovnakou záhadou ako kedysi hieroglyfy starých Egyptanov. Medzi 3 miliónmi obyvateľov Republiky Niger žije asi 260 tisíc Tuaregov. Majú bielu kožu a črtu ich tvári sa veľmi podobajú európskym. Prevláda názor, že Tuaregovia sú blízki

AKO PREHOVORILI HIEROGLYFY

zaujímavý exponát. A tu sa znezdý odohrala neobyčajne zaujímavá príhoda.

Nigerský minister Zakara sa zastavil pred sarkofágom, ktorý bol postavený pred viac ako 3000 rokmi, a začal si pozorne prezerat hieroglyfy vysekané na sarkofágu. A potom, na obrovský údiv všetkých prítomných špecialistov-egyptológov, prečítať nahlas celý nápis pozdĺž sarkofágu.

V prvej chvíli učenci prosto nechceli veriť tomu, čo sa stalo. A nie div. Vedľa Egyptania dnes hovorí a piše po arabsky. Jazyk starých Egyptanov dnes už nik nepoužíva, je úplne zabudnutý. Pravda, egyptológovia poznajú zmysel mnohých hie-

našli učenci sprevádzajúci Napoleona vo vojenskej výprave do Egypta.

Rossetský kameň je masívny disk o priemere 1 metro. Pri skúmaní kameňa egyptológovia spozorovali dva nápis, jeden nad druhým. Hore bol nápis v starogréckom jazyku, a pod ním bol riadok hieroglyfov. Pri porovnávaní gréckych písmen s hieroglyfmi podarilo sa učencom prepočítať nápis a tak spoznali zmysel niektorých hieroglyfov.

A tu sa stala táto záhadná príhoda v káhirskom múzeu starožitnosti. Ako je možné, že Muddar Zakara, ktorý vobec nie je egyptológ, dokázal plynne prečítať nápis v jazyku, ktorý mu je neznámy?

Mladého ministra zasypali otázky. Zakara vysvetlil, že hieroglyfi-

Berberom obývajúcim horské oblasti Alžírska a Maroka.

Zaujímavé vysvetlenie Zakaru vzbudilo medzi etnografmi mimoriadny záujem o Tuaregov. Na základe podobnosti medzi egyptskými hieroglyfmi a písmenami Tuaregov možno vyslovit dve hypotézy.

Prvá: Vplyv kultúry starého Egypta siahal oveľa hlbie do Afriky, než sa dodnes predpokladalo.

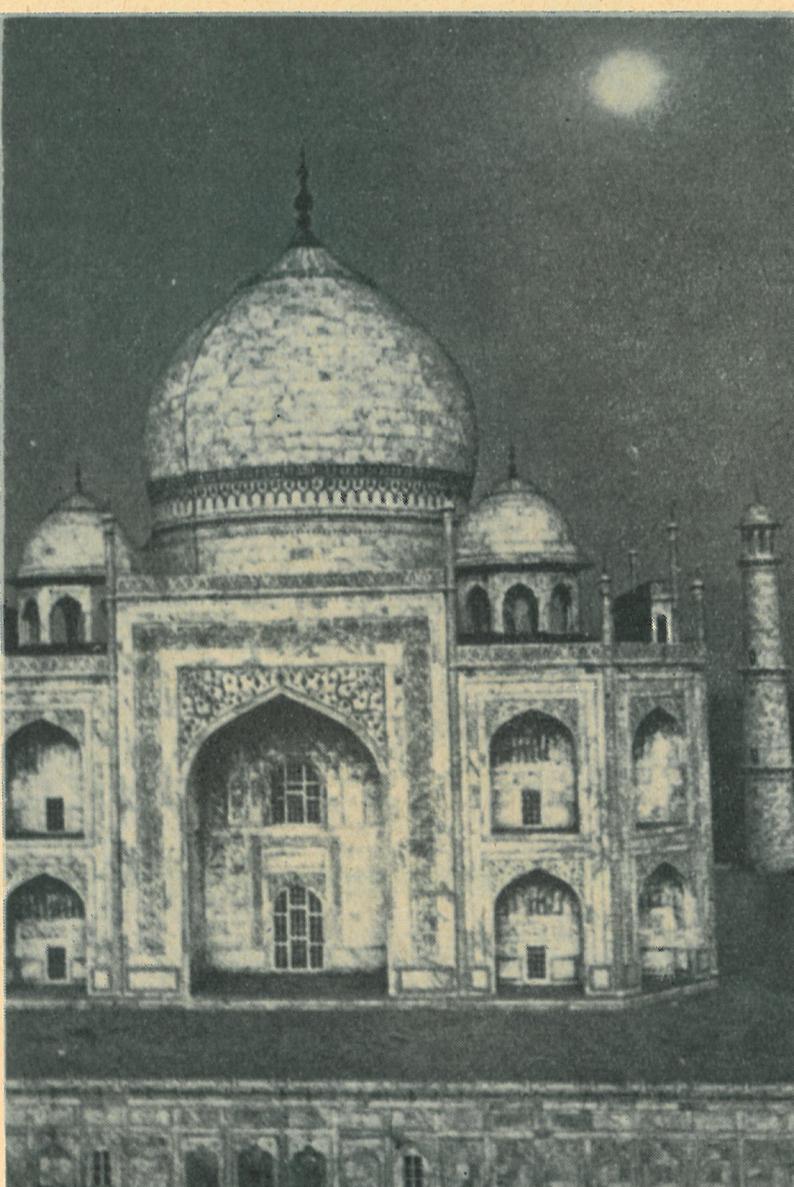
Druhá: Tuaregovia sú potomci obyvateľov, ktorí sa vystahovali z doliny Nílu.

Ktorá z týchto hypotéz je správna? Na túto otázkou majú dat odpoved' výsledky výskumov, ktoré sa teraz uskutočňujú.

Znanie-sila

Ked' veľký mongolský vodca Timur Kulhavý blížil sa k hraniciam Indie, jeho krásna manželka Bibi rozhodla sa, že ho prekvapí. Vedia, že manžel môže sa vrátiť z výpravy len po rokoch, zavolala do Samarkandy najslavnejších architektov a kázala im vybudovať nádhernú mešitu.

Mal to byť kolos, najväčšia stavba Strednej Ázie a jedina z najväčších v celom vtedajšom svete. Zaoberajúc povrch 100 × 140 metrov, obklopená štyrmi štihlimi vežami v rohoch, mal a obrovskú kupolu o priemere dvadsať metrov. Vtedajší kronikár písal, že „táto kopula bola by jedinou, ak by nebolelo jej opakovanie“.

CHANUM ZNAKOMÁ KRÁSNA

Hlavná mešita bola spojená s menšimi krytou galériou podopretou vyrezavanými stĺpmi, vyloženou — ako všetko dokola — šlachetným mramorom a farebnou mozaikou. Hlavný portál bol 33 metre vysoký, mešita 36 metrov.

Legenda hľásia, že do krásnej Bibi zamívalo sa jeden z architektov. Mladeneč si uvedomoval, že bude s milovanou len dovtedy, ako bude trvať stavba mešity — preto opoždil ako len mohol sverenú prácu. Je tiež možné, že sa pomýlil pri počítaní, lebo je faktom, že nádherná stavba začala sa rozpadávať už v prvých rokoch po ukončení stavby.

Určite nebolo jednoduché pre architekta nadviazať spojenie s krásnou manželkou Timura, ale konečne nejakso svoje dosiahlo.

— Chcel by som ťa bozkat — povedal pri prvom stretnutí.

— Bozkaj si inú! — odpovedala Bibi-Chanum.

— To nie je to isté.

Vtedy krásna Bibi kazala do niesť dva vajíčka, ktorých škrupinky boli pomaľované dvomi rôznymi farbami.

— Zjedz tie vajíčka! — rozkázala.

Architekt splnil jej želanie.

— Vidíš — rieka Chanum — hoci sú rôznofarebné, predsa chutnajú tak isto.

Mladeneč pochopil alúziu a rozmyšľal ako priviest' do pomykova prefikanú ženu. Rozkázal priniesť dva poháre: v jednom vodu v druhom pálenku.

— Vyp! — povedal milovanej. — Vidíš, vypadajú jednako, predsa jedna chladí a druhá omamuje.

Bibi-Chanum očarená týmto vysvetlením podľahla prosbe ar-

chitekta, súhlasila s bozkom, ale predtým zakryla si tvár dlaňou. Bozk mládenca bol však tak horúci, že dokonca cez dlaň popálil líce krásnej ženy.

Mala pech, lebo práve na druhý deň vrátil sa jej strašný manžel. Bez ťažkostí rozoznal stopu na tvári nevernej manželky a dal rozkaz zabíť milenca, ktorému však naštastie podarilo sa utiecť. Rozzurený Timur — nakoľko chcel v budúcnosti vyhnúť sa neverie žien — rozkázal im od tejto chvíle zakryvať si tvár čačanom, čierne sietkou tkanou z konskej srsti.

Nevieme v akom stupni pomočilo to mužom, ktorí pre vojny ponechávali svoje manželky. Jedno je isté, že na tejto operácii najviač utrpeli kone.

(t. k.)

V SÚVISLOSTI S ČLÁNKAMI V MINULOROČNOM NOVEMBROVOM ČÍSLE „ŽIVOTA“, „HODNOTÍME PRÁCU SPOLOČNOSTI“ A V DECEMBEROVOM ČÍSLE „ZO ŽIVOTA SPOLOČNOSTI NA ORAVE“ REDAKCIA DOSTALA LISTY Z OBVODNÉHO VÝBORU V JABŁONKE A OD TAJOMNÍKA ÚSTREDNÉHO VÝBORU SPOLOČNOSTI B. KNAPCZYKA, KTORÉ V SKRÁTKE DOLUUVÁDZAME:

LIST Z OV V JABŁONKE

V spomenutých článkoch pišete o kladoch a nedostatkoch kultúrnej činnosti aj nášho obvodu, zdá sa však, že redakcia nebola s obsahom zprávy dôkladne oboznámená a preto, aby sme sa mohli vzájomne pochopiť a celú situáciu vyjasniť, budeme sa snažiť celú vec bližšie opisať.

V novembrovom čísle „Života“, v článku „Hodnotíme prácu Spoločnosti“ písal ktosi o našich pomeroch na Orave i našej činnosti, kto asi nebol dôkladne s celou situáciou oboznámený. Miestne skupiny na Orave nemajú 10 klubovní, ako je to uvedené v článku, ale iba 8. Klubovne nemajú miestne skupiny v Podwilku, Zubrzcicu Górnym, Zubrzcicu Dolnej, Podszku a v Oravke. V článku bolo uvedené, že Piekielnik nemá klubovňu a práve tam je činná klubovňa.

V našom obvode na Orave v obvodnej klubovni v Jablonke máme gramorádio a televízor, lenže gramorádio je od leta v oprave na Ústrednom výbere ČsKS v Krárove a televízor vo veľmi krátkom čase po oprave je už zase pokazený.

V článkoch sa spomína, že Orava má dobre podmienky pre rozvíjanie kultúrnej činnosti. To je pravda, podmienky sú dobre, ale sú spojené s určitými tažkostami. Sú to:

1. V našich miestnych skupinách, medzi našimi krajanmi sú ochotníci, ktorí sa podoberejú viesť kultúrnu prácu. Chcú nacvičovať divadelné hry či spevácke alebo hudobné súbor. Sú to väčšinou naši dedinskí ľudia, ktorí nemajú také skúsenosti a schopnosti, aby mohli obstať pri vyspejke konkurencii na nejakých verejných vystúpeniach. I dnešné divadelné hry sú pomerne náročné a tažko je ich zvládnutie jednoduchemu dedinskému ľudovi, napr. priveľa učinkujúcich, tažké scény či dej.

2. Do kultúrnej činnosti ČsKS ešte stále zapája sa málo učiteľov, aj tých, ktorí skončili lycium v Jablonke. A ti jednotlivci ktorí sú, pracujú len kolko-toľko.

3. Už v lete na schôdzi v Novom Targu kr. Ondice prosil o informácie, kde by sa dalo obstarat vhodné divadelné hry a kto má právo dávať povolenie s nimi vystupovať. V jeseni Obv. výbor na Orave obdržal z Ústredného výboru 23 divadelné hry, ktoré preštudoval i vybral vhodné hry k súhlasiu, ktorý mal zaistieť UV v najkratšom čase. Okrem toho tajomník Ústredného výboru nakupil niekoľko divadelných hier sa nachádzajú v jednotlivých miestnych skupinách na Orave a na Spiši. V Okresnom dome kultúry v Novom Targu boli tiež 4 divadelné hry, ktoré sa teraz nachádzajú u kr. A. Bryju na Spiši.

Dňa 8. novembra 1964 zvolal Ústredný výbor ČsKS do Krakova kr. kr. A. Bryju, I. Nižnika, J. Ondicu, kde menovaní ešte raz prezreli všetky divadelné hry i celý repertoárový materiál, ktorý mal UV k dispozícii a z toho vybrali vhodné hry k súhlasiu, ktorý mal zaistieť UV v najkratšom čase. Okrem toho tajomník Ústredného výboru nakupil niekoľko divadelných hier v polskom jazyku z ktorých sa majú vybrať vhodné hry, aby boli preložené do slovenčiny. Na tieto hry však tr. už počítat nemôžeme, aby všetky formality mohli byť vybavené v tejto sezóne.

Ešte raz zdôrazňujeme, že keď nebudú vyriešené všetky otázky spojené s verejným predvádzaním divadelných hier, dovede kultúrnu činnosť nášho obvodu bude veľmi slabá, vedľa divadla je skutočne jediným prejavom a potrebou kultúrnej života našej Spoločnosti. Preto trpeživo budeme čakať kedy dostaneme zoznam divadelných hier, vtedy budeme môcť začať skutočnú, konkrétnu prácu.

Dalšou tažkosťou bude príprava i fotenie scén v našich malých klubovniach. Veríme však, že naši krajania v tomto smere budú si vzájomne pomáhať.

4. Veľkou tažkosťou je aj nestálosť mladých ľudí doma. Nečakane odchádzajú za prácou. Začne sa nacvičovať divadlo a niekoľko dní pred plánovaným vystúpením jeden, dva či viaceri herci odchádzajú za prácou a tak celá náhama vydej nanič, ako sme napríklad naposledy malí v Piekielnu.

5. Vedúci hudobných súborov sa stažujú na nedostatok notového materiálu (napr. v Chyžnom). Ak niečo dostaňu v jednom exemplári, vtedy musia rozpisovať a rozmnovať, čo im zaobrá veľa veľa času.

6. Niektoré MS by mali možnosť i chut nacvičovať napr. spevácke krúžky, ale prácu nemôžu začať, lebo nemajú potrebný notový materiál a hudobné nástroje k nácviku (niekde ho majú a je nevyužitý). Tie harmoniky, ktoré sú po miestnych skupinách, sú prevážne už poškodené a potrebujú rýchlu opravu. Kedy to bude? Neviete.

V našich dedinkách krajania schádzajú sa v klubovni, zatančia si, zaspievajú, prečítajú nejakú knihu. Túto prácu nevidieť, lebo verejne nevystupujú v iných skupinách, ale praktický kultúrne žijú a pracujú. Napríklad v Harkabuze, v Podszku, Lipnice Malej, Lipnice Wielkiej, v Przywarówce atď.

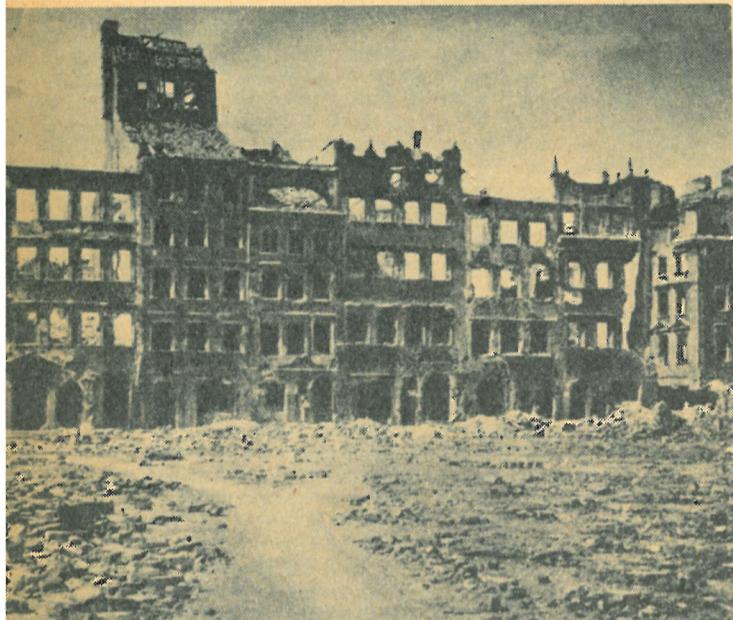
Tažkosti máme veľa, to nie je však odpoveďou na Vaše články. My sa budeme snažiť stoj čo stoj skutočne oživiť našu kultúrno-osvetovú prácu tak, aby sme sa aj novonok mohli niekde ukázať, že úspešne pracujeme. Všetko však nie je v našich silach, aj nadále budeme očakávať pomoc od Ústredného výboru.

Dôkazom toho, že náš OV žije a sleduje udalosti odohrávajúce sa doma i vo svete, je podávaní list „Komitetu Olimpijského“ za blahoprajný telegram ktorý zaslal OV v mene svojich členov našim olympionikom za ich úspešnu reprezentáciu na XVIII. OH v Tokio. Podobný telegram sme zaslali aj československým olympionikom do Prahy.

(DOKONČENIE na str. 8)

Mesto

V
meste

Staromestské Námestie v roku 1945 a po znovuvýstavbe.

Zaškripali brzdy a skoro súčasne zoskočil z nákladného auta človek. Malý, zhrbený, zaprášený prachom cest. Motor zrevál na rozlúčku vysokými obratkami a auto šlo ďalej poskakujúc na merovalcovej ceste. Cestujúci nemal so sebou žiadnu väčšiu batožinu, len tašku z vrecoviny. Pýtali sa ho už na to vojaci z nákladného auta. Povedal im len, že vezie sem dostatočnú batožinu zážitkov. Na viac sa ho nepýtal. Lebo to boli časy po veľkom víťazstve, keď batožinou zážitkov mohli sa preukazať aj „mástroční“. Rzewuski však nepatrial medzi tých hrdinov, ktorí hľadali fláše na tanky, ani k tým, ktorí vyhadzovali do vzduchu vlaky po prípade terorizovali nemecké posádky. Omi, tito hrdinovia utopili snaď v bravúre prekonaných akcií celú svoju nenávist k nepriateľovi. Spolu s víťazstvom zmizla z ich duší ako sneh a teraz ozývala sa len vo fragmentoch prejavov, v heslach, ktoré už mali vytvárať tradíciu. On nebol partizánom ani Häftlingom v plnom zmysle tohto slova. A preto jeho nálada bola iná. Netvrídil, že bolo veľa takých. Je možné, že taký bol len on sám, ale to v ničom nemenie totto rozprávanie.

— Ak by sme okupačný životopis Rzewuského pretočili dozadu ako film, nepríliš rýchlo, na striebornom platne uvideli by sme práve taku postavu, akú sme uvideli na ceste. Malá, prihrbená postava, ktorá s lopatou v ruke zakopavala by zákopy. Strelecké zákopy, zákopy proti tankom. Od tejto práce odtrhvali by ju len pochody dozadu pospiatky a opäť ten istý pohyb lopatou. Mohli by sme ešte uvidieť, pamätajúc, že film ide dozadu, lyžicu, ktorá kladie vodovu polievku z úst do misie a jedenkrát ruku s opaskou odtrhujúcu sa od tváre Rzewuského. Samozrejme film mohol byť iný, Rzewuski bol jeho aktívny režisérom. Útek mal miesto a bol možný. Mal predpoklady vydriť sa, znásobené chaosom cúvania armády. Ale kam a ku komu mal utekať tento Pomoran? Na jeho dedine „heilovali“ ešte zapredanci. Ostatne, delila ho od nej hranica GG a Reichu.

V samotnom strede Varšavy, na križovatke artérií — Marszałkowskej a Aleji Jerozolimských — rozložilo sa zvláštne mesto. Také mesto, ktoré má vlastný, iný ako jeho okolie rytmus života, kde vládnu o niečo iné zvyky ako v susedstve, kde jestvujú vlastné práva neznáme vedľa, kde je činná vlastná elektráreň, telefónická ústredňa, požiarýný sbor, poriadková služba, kde dokonca aj klimatická stréfa je iná ako pri Visle.

Mesto v centrum mesta ma tvár predĺžený dohora, čo by sa dalo pomenovať veľmi vysokým domom, ale — čo je lepšie pomenovať precízne: Palác kultúry a vedy — fotografie ktorého často ste videli v „Živote“.

9 ROKOV

Ak by sa dieťa naridilo v jednej miestnosti tejto budovy a každý nasledujúci deň svojho života trávilo v inej izbe alebo sále, vyšlo by odtaľ vo veku 9 rokov. Ak by ste v každej miestnosti chceli byť len krátku minútu, vyšli by ste z tejto budovy po dvoch dobach, šiestich hodinách a štyridsiatichšomich minutách.

Samozejme, každý z našich vážených čitateľov vyriešil už v myšlienkach patrčné matematické úkoly a vypočítal, že vo veľkom varšavskom dome nachádza sa 3288 miestnosti.

Tehly, ktoré použili sovietski dárcovia stačili by — ak by sme ich uložili jednu za druhou — na opásanie štvrtiny zemguľa po rovníku. Ak by sme podobne urobili s vodovodným, kanalizačným a elektrickým vedením, dosiahlo by dĺžku cesty z Varšavy cez Moskvu do Leningradu.

Užitkový povrch Paláca kultúry činí 120 tisíc štvorcových metrov, čo je skoro 13 hektárov, a kubatúra — skoro milión kubických metrov!

Palác spotrebuje od 28 do 33 tisíc kilowattodin na deň, čiže asi toľko, ako státnicové mesto napr. Radom (bez priemyslu).

Preto niet pohyby: je to skutočne veľmi veľký objekt. S tým varšavania celkove súhlasia, čo sa už nedá povedať o pomere k architektonickému tvaru budovy — ktorý je tému protirečnou a kde sú dvaja varšavania, tam aj tri rôzne mienky. Je len málo ľudí, ktorí poznajú každý kútik paláca.

Clovek vchádzajúci do tohto domu hlavným vchodom, cíti sa o niečo menší a nedôležitý. Snáď je to aj dobre pre tých, ktorí často navštevujú centrum mesta, a netripiu komplexom menejcenosti.

Ak však stretnete na 14 alebo 24 poschodí istého staršieho pána so sediavou briadkou, ktorý hľadá niečo neurčité, musíte vedieť, že je to duch veľmi dôstojného profesora, ktorý už rok hľada východ z paláca — doteraz bezvýsledne.

S rodinou, ktorá sdielala osudy mnohých utečencov tiež nemal spojenie už odvtedy, keď ho vzali z ulice v Łodzi. Do lesa, tej poslednej bašty slobody, nemal povolenie. Alebo snad prosté nechcel utekáť? Možno sýtil sa pohľadom na porážku nepriateľa? Jeho postupujúcu, paralytickú už porážku, neodvratiteľnú dokonca podľa stratégov-amatérov.

II.

Mechanizáciu práce ešte vtedy nepoznali. Lopata a pluvanie na otlaky na dlani stačili. Tak pracovali... A len v noci, zohnaní do okruhu ohradeného ostnatým drátom, počúvali melódii jediného agregátu, ktorý žiaril studeným svetlom zo štyroch stran. Medzi nimi a svetlom bol priestor smrti. Palantove pole — ako ho menovali. Kto prebehol nezasiahnutý guľkou strážnika, bol slobodný. Niektorých upodzrevali, že úmyselné nepomáhalia sa za tou slobodou a dokonca ako pohyblivý terč vraciali sa pod dosrel. Rzewuski dosť ich videl, aj jedných aj druhých, ale sám sa nikdy nepokúsal. Keď sa ho pýtali niečo na túto tému vrvavieval, že mu postačí to, že kope pre nich hroby. Ale v skutočnosti mal iný cieľ. Prezradil mi ho po prvýkrát veľa rokov po vojne. Chcel za každú cenu prežiť. A vôle prežiť rodila len jedna tŕžba spečatená prísahou. Ale to len oveľa neskôr a malo mať neočakávaný finál.

Zafial blížila sa jeseň. Ohľásila sa nočným chladom, mrholiacím daždom a konečne prvými mrázikmi. Ľudia mrzli, boli nemocní, lebo hoci dráty tejto ohrady pre ľudí hraničili obyčajne s hospodárskymi budovami, nestáčilo vždy miesta pre všetkých. A vtedy Rzewuski si pripomenal, že jeho znalosť nemčiny môže sa k niečomu hodíť. Opisuje túto epizodu s výhradou, že bola jedinou nevelkou obefou ktorú priniesol, obefou ktorá si ostatne nevyžadovala prílišné riziko. Ale práve v jej jednoduchosti je obsiahnutá nejaká mimoriadná vlastnosť vraviača o kompliko-

AKO NA LODÍ

Ako sa patrí na riadne mesto, Ľudia sa tu rodia a umierajú. A tak napríklad istý deň, vo výstavnej sieni účastníčka zájazdu zo Slezska, porodiča potomka mužského rodu. A stalo sa tak ako na lodí, keď narodené dieťa dostáva štátu príslušnosť a využíva privilegia krajinu, pod vlajkou ktorej lodí pláva: chlapec obdržal vstupenku do Sali Kongresovej na všetky konajúce sa v nej podujatia, s platnosťou určenou dvomi slovenskými: „celý život“. Dieťa obdržalo meno riaditeľa paláca — Stanislav.

Vo veľkej budove stále pracuje alebo sa učí 25 tisíc osôb, a počet „dočasných“ obyvateľov, ktorí prichádzajú sem nakrátko za presne určeným cielom, dosahuje každodenne 40 — 50 tisíc.

Len v noci úplne sa vyľudňuje, nikt tu nebýva cez 24 hodín na dobu; keď niektoré štvrti menujeme „spálnami“ mesta, o tomto dome bolo by treba povedať „kabinet“ hlavného mesta. Nie všetci však súhlasia s tvrdým právom každovečerného deložovania a tam majú svoj pôvod malé nedorozumenia.

Voľakedy pod Salu Kongresovu nastávalo sa istý páno so štýrmi dieťmi, ktorí a kachličkami — než ho presvedčili o nemožnosti stáleho bývania v paláci, riaditeľstvo muselo dodať mlieko pre nemluvňa. Inokedy v miestnosti jednej z početných redakcií zariadiť sa na stále sympatický grafik s naufukovacím matracom a elektrickým varičom, ale aj jeho čoskoro našli preníkavé oči členov čiaty hliadkujúcej po 23 hodine všetky kúty paláca.

Aby hrdý titul „palác“ mal svoje odôvodnenie, stavba bola ozdobená mramormi (93 tis. m²), reliéfmi (16 tis. m²) a inými prepsychovými dekoráciami. Ich množstvo stačilo by na vybavenie tucta normálnych palácov, zámkov, múzeí a divadiel. Tieto veci sústredené na jednom mieste nútia k úcte dokonca jednotlivcov, nežne pomenovaných „chuligánmi“.

Psychologický trik trošičku dráhy, ale za to účinný. Lebo palác má svojich vlastných chuligánov, ktorí však začínajú pocifovať stále väčšie zábrany pri pluvaní na vyleštený mramor. Nuž, každa väčšia vychovávateľská akcia niečo stojí.

Počiatočne údržba paláca zatažovala štátu pokladnú sumou 10-20 miliónov zlých ročne, lebo toľko činiel deficit. Istý deň rozhodli sa tento stav zmeniť. Pre dobrovôľníkov boli zrušené pripustky, a na krásne podlahy pustili úplne obyčajných ľudí. V Sali Kongresovej začali poriadat priemietanie filmov; nedôverčiví tvrdili vtedy, že filmoví diváci zničia sálu a jej drahé zariadenia. Zanedlho sa dokázalo, že zničenia nedosahujú ani 50 percent de-

vastácií v iných kinách, a množstvo metá vymetaných večer po predstavach činí jednu tretinu znečistenia miestach kín. Mramory, krištofóre lustre, bohacie, parkety a iné pamiatky neodkávajú začali odohrávať praktickú úlohu: zbraňovali odvahy nekulturných ľudí.

,PÁN STRÁŽMAJSTER

K šéfovi poriadkovej služby phali sa voľakedy siedmi emisári s úpinou mládeže, krútiacej sa pri hlove, o ktorej nevládla najlepšia mena.

— Pán strážmajster, môžeme písť na zábavu?

— Akú zase zábavu? — spýtal sa nedôverčivo šéf.

— Na tú školskú.

(Ten deň konal sa v paláci vianočok, usporiadany v slávnostných výstavných sienach nedávno otvorenou školu tanca).

Séf sa poškral po hlove, až že to uľahčuje myšenie, a heroicky sa rozhadol:

— Dobre, ale pod podmienkou že sa budeť bezúhonne chovať!

— Pán strážmajster, čestné sú!

— V poriadku, Umyť sa, pekn obliecť, vlasys učesat!

Prišli večer, celá veľká skupina, bezchybne oblečení. Chovali sa ako na plese u hlavy štátu. Len na zátku po každom tanci zanechávali svoje partnerky uprostred sále, ale keď ich na to upozornili, aj v tom sa polepšili. Väčšina chlapcov stála sa potom disciplinovanými účastníkmi rôznych kurzov a členmi sekcie Paláca mládeže.

Tretina všetkých kultúrnych podujati organizovaných na území hlavného mesta Poľska, koná sa v budove na rohu Marszałkowskej a Aleji Jerozolimských. Ak si uvedomíme, že Varšava dnes má as milión dvesto tisíc obyvateľov, to však čo sa koná pod strechou najvyššieho domu, zodpovedá kultúrnemu životu štýličkis počítajúceho mesta.

47 MILIÓN HOSTOV

V paláci sa konalo skoro 300 celestáty po prípade medzinárodných súdov a kongresov. Nedávno sa konali dve veľké súdazdy: Svetovej federácie mest bližscovalcov a Atomistov.

V tejto budove sú v prevádzke tri stále divadlá: Dramatické, Klasické, Experimentálne a Bábkové. To posledné vzniklo v rokoch vojny v ďalekej Smaržkande pod patronátom Sergeja Obrazova; toto divadlo obsadilo pred nedávnom prvé miesto na medzinárodných festivaloch v Paríži a Bukurešti — divadlo Obrazova bolo na druhom mieste, na čo bol hrd Poliaci ako aj veľmi milý Obrazcov.

Je v prevádzke stále sedem kin, veľké Múzeum techniky, Palác mládeže s 360 krúžkami 28 oborov, s bazénom, športovou halou a zoologickým múzeom reštaurácie „Konkresowa“ a „Troyka“ (ruská ríša-)

vanej povahy tohto človeka. Okrem vodnatej polievky pre ľudí, ktorí boli prinutení kopáť zákopy pre ustupujúci Wehrmacht, bola pridelovaná voda, ktorú ostatne nikdy nedostávali. Strácali sa v žalúdkoch Wachmanov o osladzovala im chvíle strážnickej nudy. Prudku potrebu dobytie alkoholu diktova-

OR

vala Rzewuskému prirodzenia ľudom vlastnosť samaritanstva. Preto šiel sa žalovať. Žaloba asi by bola priniesla úplne opačne výsledky ako tie, ktoré chcel dosiahnuť, ak by z jednej strany nebola predložená v plynnej nemčine a z druhej strany netrafila na prialivné ovtvrdie. Úteky tých, ktorí kopali neustále nové obranné opevnenia Wehrmachtu, vzmáhali sa. Preriedené rady poloootrockej pracovnej sily mestáčili na stále vzmáhajúce sa požiadavky. Preto vodková spravodlivosť mala mať vplyv na situáciu. Dokonca spýtal sa Rzewuského, či okrem toho, všetko je v poriadku. Bol predvidavej, preto prikyval „Jawohl!“. Vodku, ktorú obrážali — zvolený za tým účelom výber určil na liečivé účely. Predpisovali ju prechladnutým na natieranie tela ako aj na pitie, podľa starých predpisov ľudovej medicíny.

o sme-
venich
stskach
oazéne,
ne za-
pavora-

Behom tých viac ako deväť rokov na 58 tisícach podujatí zúčastnilo sa skoro 47 milión osôb, čiže jedenaplnásobný počet obyvateľov Poľska. V tomto počte nie sú zahrnutí návštěvníci 214 výstav z 38 štátov sveta a hostov každoročne sa konajúceho Medzinárodného knižného večeru.

44 podniky majú svoje sídlo v 230 metrov počítajúcim výškovom dome — s Poľskou akadémiou vied, Varšavskou univerzitou (tri fakulty), Splnomocnencom viády pre mierové využitie atómovej ener-

nešťastie pre hasičov z povolania! — v tejto budove nikdy nič nechorelo okrem jedného koša na smeti...

A predsa niekedy je počuť dvojsmy- seľný a znekľudňujúci výkrik:

— Mietek, hod prosím fa, na pa- lác!

Avšak ukazuje sa, že to len ob- sluha vysielača z piatého poschodia „ktorá hádže“ program na štyri tisíce tlampačov v paláci. Tohto výkruku neboja sa dokonca jedinci pri hlavnom vchode, tí ktorí tu čakajú na filmové predstavenia a na odchod

zdušie ako v susedstve. Ovzdušie bo- haťšieho kultúrneho života. Ale aj ov- zdušie v doslovnom zmysle tohto slo- va.

Zaistuje to 220 klimatizačných zariadení ktoré behom hodiny vtáčajú do vnútra 1 850 000 m³ sviežeho vzduchu, a vytahujú 2 050 000 m³ (dodávajú snáď rozdiel ľud- ské prúca?).

V lete je tu chladno, menej otu- žili nariekajú na príliš intenzívny po- chyb vzduchu a dostávajú nádchu — v zime je v paláci teplo ako v uchu

nali doteraz 673 tisíce kilometrov, to znamena obleteľi Mesiac a sú na spia- točnej ceste. Cestoval voľkým vý- fahom riadiť budovy s Gagarinom:

— Jurij Alexejevič, my sa už vrá- ciame z Mesiacu na Zem — pochvá- liť sa riadiť Stanislav Barszczewski.

Hosť sa trošku začudoval:

— Ja som ešte na Mesiaci neboli. Ale keď sa stretneme nabuduce, ale- bo ja alebo moji kolegovia budú snáď už na ceste na satelitu.

Palácové výfahy, ktorých ostatne je prí- liš mälo, vznášajú sa a klesajú rychlos- tou 3,5 metrov na sekundu. Proti tomuto tempu protestovali výfahy starší zame- tnanci z najvyšších poschodí: „Veľmi zlé sa cítim v takej rakete, to je určite ško- dlivé pre zdravie“. Navrhli im cestu výta- hom rýchlosťou 1,5 metrov na sekundu — boli nadšení: „To je úplne niečo iné, takto sa môže cestovať celý deň“. Keď im pre- zradili, že to všetko bol len klam, lebo rýchlosť bola taká istá, kapitulovali a od- vtedy cestujú pokojne.

„ANATOL A RUSALKA“

Výlety, ktoré sem prichádzajú, aby vyšli na najvyššie poschodie, nezaúj- maja výfahy. Nájskôr čítajú dolu ta- buľu: „Pozri si panorámu Varšavy. Dnes slabý rozhľad“. Potom hnajú sa nahor, aby uvideli hlavné mesto z vtá- čej perspektívy.

Palác, čo je zreteľne vidieť, zapo- čítali už medzi pamätníkové objekty, le- bo na zábradli a stlpoch tridsiatej kondignácie môžme prečítať vyrezané vreckovým nožíkom alebo načarbané tuškou: „Anatol a Rusalka — 19.III. 64“ alebo: „Boli sme. Strusiovci“.

Od vymazávania nápisov sú tiež zvláštne čaty. Tieto čaty, ako plynú roky majú stále menej roboty. Palác vychováva!

Dokonca aj sebevrahovia sú vyedu- kovaní. V tom období, keď z Eiffelovej veže vyskočilo 300 zúfalých, z vrcholka Paláca kultúry pokusili sa skákať dve osoby. Jeden z kandidátov na sebevrahov omdlel vo výťahu na 17 poschodí, našli pri ňom list, v ktorom sa lúčil so svetom; admini- stračné vedenie budovy obklopilo starostlivosťou tohto človeka, pomohli mu zdolať krízu — prichádza dnes, ale už len aby priateľský pobeseda- vat.

Palác má svoj zvláštny odstavec „charitatívnej činnosti“. Keď roku 1963 Visla nebezpečne vyschla a vo Varšave bol nedostatok vody, palác otvoril svoje prieprastné nádrže. Kaž- dú noc zvoní telefón z mesta a nejaký hlas dramaticky volá: „Pánovia, pomôžte, šiesti sedia vo výťahu medzi poschodiarmi“; v paláci majú najlep- šich odborníkov od výťahov ako aj od klimatizácie a ventilácie. Ale to je už iná téma.

Do videnia vo Varšave na rohu Marszałkowskej a Aleji Jerozlim- ských!

OLGIERD BUDREWICZ

Panorama novej Varšavy.

gie, UNESCO, PENCLUBOM, Spoločnosťou všeobecných vied, 13 redakciami časopisov a kurzami 9 jazykov na čele.

Všetky spojenia varšavskej televízie so svetom, konajú sa prostredníctvom paláca.

HASICI

Preto asi plne zodpovedá potrebám jestvovanie tu zvláštnej jednotky hasičského sboru. Tridsať chlapov s automatickými pumpami, bez prestania v pohotovosti pri telefóne. Ale — aké

vlaku z medalekého nádražia, početné páriky zamilovaných, ktoré majú vlastnú výzvu kultúrneho života.

Toto všetko — a veľa iných vecí — deje sa v budove, ktorá pevne vrá- stla v strede Varšavy, hoci jej vrcholec vo večerné dni má odsklon do tridsať centimetrov na strany.

VÝŤAH NA MESIAC

Vo veľkom meste pod názvom Pa- lac kultúry a vedy vládne iné ov-

a je treba vyzliekať svetre. Klimati- začné zariadenie funguje výborne, ho- ci odborníci majú s týmto záležito- stami veľa starosti; tak napr. len má- lo kto vie, že do výšky 13 poschodia vzduch dookolo budovy prejavuje tendencie „dostredivé“, a už len tro- chu vyššie — opačné.

Palác má svoju klimu — má tiež svoju dopravu. Opačne ako v iných mestach na svete, veľka väčšina do- pravných prostriedkov pohybuje sa tunu zvisle, 33 rýchle výťahy preko-

že obdržia unrovské kone. Zatiaľ však na celom okoli nebolo dokonca ani osla. A vtedy Rzewuski sa roz- hodol. Budú tahať pluh. Videl plastický, pre rolníka ľahko predstaviteľný obraz tejto pomsty, jej splne- nie, reálne a blízke. Vôbec neboli prekvapení keď im to povedal. Ostatne kto vie či noc, ktorá ich delila od orby nebola bohatá na výmenu názorov o rozhod- nutí osadníka. Ale to nezaújimalo Rzewuského. Roz- hodol sa tiež dávať na nich pozor túto noc, aby neu- tiekli. Chodil s puškou okolo domu ako Wachmani pri drátoch a rozmýšľal, vziať biť, alebo orat bez biča. S bičom bolo by dobre viac divadelne, ale bez biča dôstojnejšie, so všetkými znakmi svojej vlády vy- jadrenie len samotnou prítomnosťou. Potom snívali sa mu kone, stáda divokých tátosov, ktoré sa hnali celou širkou cesty. To nie sú kone — myslievo sú — kone tu predsa nie sú. To sú ľudské duše. Na voľkotorom koni uviedol diabla s dlhým bičom. Poháhal stádo rozdavajúc udery. Počul údery biča stále bližšie a keď už ho mal zasiahnuť zobudili Rzewuského slová:

— Herr Rewusky! Früschstück!

Zliezel z posteple unavený fyzicky a psychicky, cez moment bol rozhodnutý odvolať orbu, ale keď videl Richterovcov ako vytáhajú pluh, starého, ktorý sa snažil rozmiatať záprah, myšlienka uletela tak náhle, ako prišla.

Vyšli na rolu štýria. Rodina Richterovcov sa za- priahla, Rzewuski pevnejšie pochytil rúčky pluha. Zem pomaly odhalovala svoje lenivé útroby. Starí tahači rovno. Len dievčačko niečo, nejaká odstredivá sila tahača stále doprava a doprava.

— Prr! — povedal stroho Rzewuski, hoci predtým vedome nepovedal tradične „Wio!“ A potom jemne — Pod sem malička k pluhu! Sam si stanul na jej mie- sto. Doobeda zorali kus poľa pod zemiaky.

MARIAN KAŠKIEWICZ

B A

časne v jeho dojmoch je iná. Pôjde ſiou, aby vyplnil sám ſebe určenú misiu. Prisahal vtedy, ten pamätný deň na Škapuliar. Stalo ſa to neďaleko dediny po- menovanej Raczuchy, ležiacej vo východnom Poľsku. Kopali ſa protitankové zákopy, strme z jednej a kol- mé zo západnej strany. Dedina bola vyludnená a vy- prchal zo ňej úplne ľudské teplo. Vôňa ostala len v samotnom pomenovaní. Vyhladovalým robotníkom točila ſa z nej hlava. Raczuchy pripominali im ro- diny, matku, ktorá ſa točila pri kuchyni a odháňala od „raczuchov“ dotieravých súrodencov poznámkami o Popoloej sústrede, kajamí ſa a bližiacom ſa pôste. Spájanie v myšlienkach pomenovania tejto dediny so spomienkami bolo tak silné, že až pracovali rých- lejšie, aby ſa čím skôr prestalovali na iné miesto, do nejakej napríklad Wólki. Stalo ſa to oveľa skôr

ako predpokladali súdaci podľa stavu práce. Istý deň ráno jeden z kopajúcich zaboril nespôsobný kŕpatu do zeme a skríkol: Ježiš, Mária, Človek. Rých- le odrhnuli viac zeme a ukazali ſa im rady rozpa- davajúcich ſa tel. A tuna, nad týmto masovým hro- bom spoluobčanov Rzewuski prísahal, že keď prežije vojnou, pomsti ſa nepriateľom. Ale ľahko je povedať, tažie vykonaf. Vojna prešla ako povíchríca, zo dňa na deň. Videlo ſa to podľa nedostatku strachu a iných uniform. A to bolo zatiaľ všetko. Ludí ovládli no- vé, každodenné starosti. Preto Rzewuski cestoval na západ, aby tam hľadal odpätia. Tuna žili ešte premo- žení nepriateľia...

Začal gázdoval na nemeckom gázdovstve. Nie na hocijakom, ale na takom, na ktorom žili ešte bývali majitelia. Menovali ſa Richterovi a mali niekoľkoroč- nu dcérku. Oplakávali troch synov, ktorí zahynuli na frontoch a čakali na ďalšie výroky svojho osudu. Ale Rzewuski neviel ich starosti. Prvý deň mlčal. Nasledujúce dny dal ſa nimi obsluhovať. Avšak starí a dievčačko plnili jeho rozkazy obyčajne, rýchle a starostlivovo. Bol predsa zosobnením vlády a tú po- slúchal vždy a organický cudzie bol im prejavova- nie akehokoľvek protestu. Preto aj na tomto poli nebola pôda pre vykonanie pomsty. Preto aj Rzewuski trávil noce nespiač. Nespal ale neboli to nečinné noce. Myslel na prísahu a stále čistil svoj prideľový mauzer. Mieril do fotografií na stenách spálne, spú- ťal kohútik naprázdno vytvárajúc vymyslené bojište. Nejednalo ſa mu však o krvavú pomstu. Mauzer vo dne bol nečinný. Stal v kúte, bez zámky, ktorá ležala za opaskom Rzewuského, a potom stál zo zámkom a dokonca s nábojmi.

IV.

Rýchle plynuli tie prvé osadnícke dni. Koniec jari nahlial k polným práciam. Pôda požadovala svoje práva. Rástli na nej burina a maký. Ale bol to skutočne veľ- ký problém. Je pravdou, že osadníkov ubezpečovali,

Obvodný výbor Československej kultúrnej spoločnosti na Spiši na svoje volebnej schôdzi v Lapszoch Wyžnych prednesol zprávu za výše dvojročné obdobie t.j. od 1.7.1962 do 25.10. t.r. Ako sme už oznámili v minulom číslе, prinášame dnes výber z tejto zprávy a zároveň výňatky z diskusie, ktorá prebiehala na volebnej schôdzi.

„Po prevedení volieb všetkých miestnych skupín Spoločnosti na Spiši, Obvodný výbor zaoberal sa predovšetkým prehľbením organizačnej a kultúrnej práce. Dnes vo svojom obvode máme 15 miestnych skupín, ktoré zo-skupujú 2.083 členov. V tomto období dobre sa osvedčila prax zvolávania pracov-

pochodili tiež so svojim repertoárom po susedných dedinách. Napríklad divadelný krúžok z Lapsz Wyžnych úspešne vystupoval v Niedzici, Kacwine, Lapszoch Nižnych, v Trybszu a v Jurgove. Divadelný krúžok z Niedzicy ziskal si obdĺžnik v Nowej Bialej, Krempachoch a v Kacwine, Kacwiniania zase v Niedzicy.

Veľký úspech ziskali si naše divadelné krúžky v eliminačiach o najlepší krúžok našej spoločnosti, ktoré prebiehali v Okresnom dome kultúry v Nowom Targu v apríli 1963. Zúčastnili sa ich 4 krúžky zo Spiša a to: Lapsze Wyžne, Kacwin, Niedzica, Lapszanka ako aj divadelné krúžky z Oravy. Prvé mie-

ku „Život“ priniesol v minulom čísle).

Všetci členovia Spoločnosti na Spiši, ami jedného nevymájamú, zúčastnili sa na všetkých spoločenských podujatiach. Všade kde sa čo robi, opravuje v dedinach a gromadach, vo všetkom, každy z našich členov ma svoj osobný vklad. Musíme tu povedať — zdôraznila zpráva OV — že snažili sme sa nielen zapojiť sa do spoločenského života na Spiši, ale byť medzi prvými. A výsledky tejto práce sú naozaj vynikajúce, lebo každý z nás pracuje ochotne, lebo vie, že zapájajú sa do spoločenského hnutia pracuje pre seba a tým prispieva k budovaniu socializmu v našej krajine,

viareň sa otvorí, určite si na ňu zvyknú a bude mať dosť návštěvníkov. Zároveň dúfame, že zmizne dedinské perekadlo, ktoré dosť často u nás počuje „Daj zlottedku, kupíme si jablkovku“, to znamená ovocné víno a všetci radšej budú tráviť kultúru čas v novej kaviarne. Tak isto bolo už u nás aj so zájazdným kinom, keď po prýde k nám prišlo. Vtedy malokto chcel platiť vstupenku po 2.— zl. a dnes očotne platia aj 4.— zl., len, aby kino častejšie prichádzalo.“ František Chalupka z Nowej Bialej — „Tam kde je veľa členov, je aj veľa roboty a všetkých teší, keď sa práca darí. Lenže do tej práce musí nás byť ešte viac. Sám nikto kultúrnu prácu nepovedie, aktívne musí pracovať celý výbor miestnej skupi-

Ligou žien. Pripomienul tiež, že po ukončení posledného kurzu šitia v Lapszoch Nižnych, ktorý sa konal ešte v roku 1963, kúrzantky nedostali od okr. výboru Ligi žien diplomy. (Intervenovali sme u predsedkyne OV LZ súdr. Z. Cichovej. Diplomy v najbližšej budúcnosti budú doručené. Zároveň na str. 11 prihľadame program OV Ligi žien, vedenia kurzov na Spiši a Orave v tomto zimnom období).

Krzysztof Valent z Krempach — „Zišlo by sa nám ešte viac pozícií repertoáru. Naše súbory a krúžky dobré a očotne pracujú, tak isto aj naša klubovňa v Krempachoch, ktorú vedeime spolu so Sväzom dedinskej mládeže ZMW. Všetci ju radi navštěvujú, najmä veľa mládeže. Veľkým záujmom u nás teší sa

M e d z i p r v ý m i

ných schôdzci nie len členov OV či prezidia OV, ale rozšírených o účasť predsedov miestnych skupín a členov reznejnej komisie.

Tým spôsobom nie len že sa mohlo spoločne uznášať všetky podujatia, ale predovšetkým boli tieto konfrontované s možnosťami každej miestnej skupiny. Zároveň každa MS bola zastupená pri vypracovávaní programov a pokynov do ďalšej práce. Tako sme prevádzali schôdzce za bývalej Spoločnosti — hlásala zpráva — a takú formu našej práce vidíme aj v budúcnosti. To znamená, že okrem pracovných zasadanií samotných členov OV, je treba raz na každé štvrtročie zvolat obvodné schôdzce, pravné porady celého aktív.

Ako všetci dobre vieme, vedenie kultúrnej činnosti neprichádza nám ľahko, lebo všetci sme skôr ľudmi práce fyzickej a niekedy viedieme ju na úkon našich hospodárstiev, predsa výsledky dosiahnuté miestnymi skupinami hodnotíme kladne. Ovšem v tomto svoju určitú zásluhu maju aj tí všetci, ktorí s nami spolupracujú a pomáhajú nam kultúrnu prácu viesť a povznať jej úroveň.

Naša Spoločnosť na Spiši organizuje a vedia spevácke a tanecné súbory, divadelné krúžky, smyčkové a dychové kapely, ktorých členovia a vedúci obetavo pracujúc snažia sa získať najväčší úspech pre našu Spoločnosť.

DIVADELNE KRÚŽKY — naše miestne skupiny majú ich šesť učinkujúcich v Lapszoch Wyžnych, Lapszanke, Kacwine, Niedzicy, Krempachoch a v Nowej Bialej. Niektoré, že vystupovali vo svojich obciach, ale zúčastnili sa eliniacii do okresného kola a

sto obsadil divadelný krúžok z Lapsz Wyžnych, ktorý o mesiac neskôr reprezentoval našu Spoločnosť na Celostátnom festivale divadelných súborov národnostných menší vo Varšave. Za svoju úspešnu hru vyšnolapšanský súbor obdržal odmenu — televízor. Zase v poslednom období najväčší úspech ziskal divadelný krúžok z Krempach, ktorý kvôli ucteniu 20. výročia Ludového Polska snažil sa so svojou hrou prejsť celý Spiš.

Dobre tiež hodnotíme prácu SÚBOROV PIEŠNÍ A TANCOV. Máme ich štyri a to: v Lapszoch Wyžnych, v Kacwine, v Krempachoch a v Nowej Bialej. Spevácky súbor z Lapsz Wyžnych úspešne sa zúčastnil Medzinárodného stretnutia mládeže v Czorsztyne a prispeval slovenským ľudovým piesňam k obohateniu programu. Tak isto úspešne súbory z Krempach a Nowej Bialej vystupovali na dožinkových slávnosťach v Krempachoch. Vyšnolapšanský súbor zase získal si potlesk na dožinkových slávnosťach v Lapszoch Nižnych.

Môžeme sa tiež pochváliť prácou ŠTYROCH SMYČKOVÝCH KAPIEL (v Lapszach Wyžnych, Czarnej Górze, Kacwine a Nowej Bialej) a siedmimi DYCCHOVÝMI KAPELAMI z Lapsz Nižnych, Lapsz Wyžnych, Trybsza, Jurgowa, Kacwina, Krempach a Nowej Bialej. Niektoré z nich sú na dobrej úrovni, sú veľmi životné a iné musia ešte viac cvičiť a učiť sa. Vedieme tiež v našich MS 11 klubovní v ktorých pováčsine sa sústredí celá naša kultúrna činnosť. (Program súborov a krúžkov na najbližšie obdobie 1965 ro-

aby sa nám ľahšie žilo, lepšie ako našim otcom, ktorí našaj živorili v sanačnom Poľsku“.

Ako sme už spomínali v diskusií vystupilo veľa delegátov na obvodnú volebnú schôdzku, ktorí zhodnotili doterajšiu činnosť Obvodného výboru a určovali smernice práce novozvoleného Obvodného výboru. Delegáti obširne diskutovali nad obsahom „Života“ kladne ho hodnotiac. Zdôrazňovali nutnosť ďalšieho ziskavania predplatiteľov „Života“ a tesnejšej spolupráce korešpondentov miestnych skupín s redakciou. Boli zvolení noví korešpondenti „Života“. Na záver schôdzke predsedu Ústredného výboru Ján Molitoris a tajomník UV Bronislav Knapczyk zaujali postoj k jednotlivým otázkam týkajúcim sa organizačnej a kultúrnej práce Obv. výboru Spoločnosti na Spiši, ktoré boli predmetom prejavu a diskusie. o.i. diskutanti zdôrazňovali:

Augustyn Bryja z Lapsz Wyžnych — „Kultúrnu prácu bez žiadnej miestnosti riešiť sa neda. Preto my, vyšnolapšania, veľa práce a materiálu sme vložili pre stavbu našej obecnej klubovne. Pracovali sme a prispievali sme všetci, aby z malej chatky, ktorú mala naša Spoločnosť vystavol murovaný dom, v ktorom je naša klubovňa, v ktorom dnes zasadame. Ale najväčšia bidea je, keď sa už nedá obist bez groša, len odkiaľ ho vziať? My dedičania a naša Spoločnosť, čo sme mohli, to sme dali. Preto obrátili sme sa na Jednotné družstvo, aby v našej klubovni bola založená kaviareň GS. Niektorí sú zato proti nám, ale treba pochopiť, že všetko čo nové nejde ľahko. Na začiatku vyslováva odpór. Tak isto je teraz aj u nás.

Predsa keď už zanedlho ka-

ny, celý jej aktív a nielen predsedu alebo páru najaktívnejších členov. Všetci musia spolu viesť kultúrnu prácu, potom aj výsledky budú ešte lepšie“.

Andrej Sołtys z Lapsz Wyžnych — „Ano, každý rád vidí prácu našich súborov a krúžkov, každý ochotne ide na ich vystúpenia, len, aby ich bolo ešte viac. Všetci chcú častejšie počuť živé slovo z javiska. Tak isto chcú tiež častejšie pozrieť sa na dobrý film — len keby zájazdné kino viackrát k nám prichádzalo“ („Život“ intervereň).

Ján Repiščák z Rzepisk — „V našej dedine práca je dosť tažka, lebo sme roztrietili „po troch potokoch“. Predsa všetci chceme, aby čo najlepšie rozbijala sa kultúrna činnosť obohacujúca život našej dediny. Preto sme sa chytili do budovania klubovne, ktorá by nám umožnila vedenie kultúrnej činnosti v ktorej všetci by mohli naistenie zábasu, ale občas aj vypočuť nejaký prejav alebo prednášku, osvetovú aj odbornú pre nás roľníkov.

Preto my všetci, bez ohľadu na národnosť, sme sa ujali spoločenského činu a klubovňu máme už pod strechou. Dali sme nielen svoju prácu, ale aj materiále. Ale dnes už sami ďalej nepotiahneme, lebo odborníci, akosť a murári vyžadujú si plánu. Je to malíčka časť toho, čo stojí stavba takejto budovy, malíčka, ale ktorá znemožňuje jej dokončenie. Preto očakávame, že v dokončení nášho diela pomôže nám repiščanom nielen Spoločnosť, ale predovšetkým Okresný národný výbor v Nowom Targu. Dúfame, že nám tiež pomôže poslanec za naš obvod, ktorý prednedávnom bol medzi nami a sľubil nám svoju pomoc“.

Andrej Stanek z Lapsz Nižnych — o.i. poukázal na záujmy spišských ženichiek v ďalšom rozširovaní kurzov strihu a šitia ako aj racionálnej výživy vedených

aj knižnice, ktorú spolu viedie me.

Milon Sebastian z Czarnej Góry — „Radi sme vypočuli, že aj Obv. výbor zaujal kladný postoj k nášmu úsiliu v spoločenskom hnutí, lebo skutočne radi sa všetci zapojujeme k tomu, tým viac, keď vidíme potom výsledky našej spoločnej práce, ale aj tu sú ešte chyby, ktoré malí by sa odstrániť, keď chceme mať ešte lepšie výsledky, keď chceme, aby sa ešte viac znašobila účasť všetkých obyvateľov našich spišských dediniek. Mám tu na mysli chyby, ktoré boli urobené pri stavbe trati z Trybsza do Czarnej Góry. Prispeli sme k stavbe nového mostu, o čom už aj „Život“ písal, a potom ako nám povedali na Okr. oddelení dopravy, vozili sme kamene na stavbu cesty k mostu. A teraz keď sme ho už dovezli zas nám povedali, že nie sú treba kamene len štrk. Tak isto k mostu dalo sa dostat tiež po starej ceste, ale potom prišiel buldozér, všetko rozbúral, takže dnes sa už vozom k nemu nedostaneme — od redakcie: očakávame vysvetlenie Okr. odd. dopravy v Nowom Targu.

Noví korešpondenti „Života“ zo Spiša:

Nowa Biala — Bednarczyk František a Bryja Jozef
Krempachy — Alojz Galuš
Trybsz — Matonok Ján
Czarna Góra — Gogola František
Jurgów — Maciąk Vojtech
Rzepiska — Peter Solus
Lapszanka — František Jendrušák
Lapsze Wyżne — Bryja Augustyn
Lapsze Niżne — Spyryka Jozef a Stanek Andrej
Niedzica — Kosicki František
Kacwin — Ján Molitoris, Jan Magiera a Antoni Pivovarčík
Niedzica-Zamek — Bohačík František
Frydman — Hlavač Pavol
Dursztyn — Kubušek Alojz

(DOKONČENIE zo str. 5)

PLÁN PRÁCE OBVODNÉHO VÝBORU ČSKS NA ORAVU NA TOTO ZIMNÉ OBDOBIE 64/65 JE NASLEDUJÚCI.

OV v Jablonke v snahe zlepšiť kultúrno-osvetovú prácu vo svojom obvode mieni v tomto jesennom-zimnom období aktivizovať miestne skupiny v tomto smere:

MS v Jablonke: kr. Kozub Emil so svojim súborom nacvičí divadelnú hru. Zároveň sa snažia organizovať spevákov.

MS v Chyžnom: kr. Omylak Jozef sústavne nacvičuje dychovú hudbu. Cvičí tiež 9 chlapcov na harmoniku.

MS v Piekieliku: kr. Świątek Ján nacvičuje ľudovú hudbu a kr. Lídia Mšalová divadelnú hru.

MS v Podwilku: mieni cvičiť divadelnú hru a ich najväčším príťažkom je doplnenie dychovky, ktorá už tam niekedy existovala. Túto dychovku organizuje kr. Ignác Piontek. Už teraz je tam činna estrádna hudba.

MS v Harkabuze: kr. František Harkabuz nacvičuje divadelnú hru, viedie aj ľudovú hudbu.

MS v Podsarni: začína oživovať svoju kultúrnu činnosť, ktorú viedie kr. Bák Jozef.

MS v Zubrzycy Dolnej: súbor vedený kr. Ondicom Jánom nacvičuje krátke jednoaktovky pre rôzne príležitosti. Je tu tiež možnosť nacvičovať aj spev, ale treba k tomu harmoniku.

MS v Zubrzycy Górnnej: kr. Sikora so svojim súborom mieni nacvičiť divadelnú hru. Už teraz viedie ľudovú hudbu.

MS v Lipnicy Wielkiej — Przywarówke: kultúrnu činnosť, ktorá tu trocha začína sa rozvíjať pod vedením kr. Pastvy Karola.

Pre miestne skupiny v Orawke, Podszku, Lipnicy Małej a Wielkej program rozvinutia kultúrnej činnosti nie je ešte určený.

Obvodný výbor v Jablonke zaplánoval tiež zvolanie v najkratšom čase schôdzke kultúrnej aktivity miestnych skupín, aby ustáli s nimi podrobny plán práce i dojednal spôsob vedenia kultúrnej činnosti.

V jarnom období OV mieni usporiadat prehľadku divadelných, speváckych i hudobných súborov. Mieni tiež zorganizovať trojdňový výlet do turistickej oblasti Československa a predovšetkým s najlepším divadelným alebo estrádnym súborom mieni navštíviť všetky naše MS na Orave a možno, že aj na Spiši. Máme tiež vo svojom programe prevedenie kultúrno-osvetových prednášok v každej miestnej skupine nášho obvodu.

Obv. výbor ČSKS v Jablonke

predseda: JÁN KOVALÍK

kult. inšt.: JÁN ONDICA

Zároveň oznamujeme, že v dňoch 7. a 8. novembra m.r. v súhlase s rozhodnutím prezidia UV konala sa schôdza repertoárovej komisie pri UV ČSKS. Členmi komisie sú:

1. Ignáč Nižník
2. Ján Ondica
3. Augustyn Bryja
4. Bronislav Knapczyk

Úlohou zhromaždenej v plnom počte repertoárovej komisie bol výber z divadelného repertoáru nachadzajúceho sa v teréne a na Ústrednom výbere pozícií vhodných k prevedeniu našimi ochotníckymi divadelnými súbormi. Pozícií bolo veľa, preto aj komisia behom dvoch dní mala plné ruky práce. Komisia zvolila 30 pozícií, ktoré po obdržaní súhlasy na ich prevedenie obdržia naša ochotnícke divadelné súbory. Komisia sa snažila vybrať spomedzi divadelných hier tie, ktoré sú najprístupnejšie, prihliadajúc celý čas k špecifickým podmienkam súborov Československej kultúrnej spoločnosti. Z vy

Nedavno se nam dostala do ruky zajímatá knižka „Muž po čtyřicítce“, kterou vydal Pařížský Zaklad Wydawnictw Lekarskich. Autor dr. Tadeusz Rożniewski velmi zajímatě a současně přístupně vysvětluje, jaké změny psychické a fyzické vystupují u muže právě v tomto údobí jeho života.

Jsou to léta, v nichž muž dosahuje nejvyšší životní výkonnost. Zkušenosti, které shromáždil v mladých letech, začínají přinášet užitek, umožňují dosažení vysoké pracovní výkon-

KDO NECHCE — NESTÁRNE

Je nabídnutí, že boj o delší život je nutno podstoupit nejenom ve stáří ale již od mladých let, od věku, v němž „člověk dostává rozum“ a tedy zavádění regulovat svou životosprávu a podrobit se určitému režimu, tak aby tento neúprosný proces stárnutí byl neustále brzděn. Jestliže určité chyby, které jsme učinili, v mládí mohou projít bez následků, u čtyřicetiletého muže mohou mít dalekosáhlé následky a značně přiblížit stáří.

naději, jeho jazykové schopnosti byly přímo podprůmerné. Terpve když se blížil čtyřicítce, zazářil jeho velký talent.

Trician (Tiziano Vecelli) — 1476—1576, benátský malíř, jeden z vynikajících umělců italského obrození — pozn. red.), do čtyřiceti let byl neznámý, průměrným malířem.

Pavol Orság — Hviezdoslav — největší slovenský poeta, svá nejkrásnější díla napsal také po čtyřicítce, v dozrálem věku svého života (pozn. red.). O tom, jak dlouho jsou v plni tvořivé síly starší muži: může nás poučit skutečnost, že J. W. Goethe ukončil druhou část „Doktora Faustusa“ když mu bylo 80 let. Také v odvětví vědy největší úspěchy dosahují vědci v dozrálem věku; tělesně pracující muži převyšují mladé spolupracovníky pokud jde o zkušenosť a disciplínu.

UČIT SE

Hlavní význam pro jednotlivce v tomto věku — podle autora knížky — má další prohlubování odborného vzdělání. Lidé starší nejenom mohou, ale musí se učit. Neustálé doplňování vzdělání je jedinou správnou cestou směřující k dodržení kroku s pokrokem a soudobým životem. A jestliže nenastanou nějaké neočekávané okolnosti, které mohou mít vliv na změnu dosavadního zaměstnání, náleží získávat stále vyšší kvalifikace v tomto oboru. Není požádané začít nově, v úplné izolaci od dosavadního povolání. Samozřejmě, že nejdé o hru na houslích malířství nebo cizí řeči, zvláště jestli mohou přispět k lepšemu vykonávání povolání. Je to učení bez pospěchu, nevystupuje zde moment donucení, vyplývá z vlastní potřeby, ze záliby, z vlastního zájmu. Pouze v tomto případě se může staršimu „studentovi“ podařit předhonit mladšího.

Neobvykle důležitý význam při přemáhání stáří a také všech životních potíží a nemocí, odehrává psychický stav. Ten, kdo s klidem přijímá proces stárnutí, považuje jej za normální jev a dovede si udržet dobrou náladu — ten stárne pomaleji a samo stárání není ani pro něho, ani pro jeho okolí obtížný. Takový psychický stav, práce a odpocinek, provádění vhodné gymnastiky, správná životospráva, osobní hygiena a zdrženlivost při pití alkoholu — zabrání předčasné senilitě a zrezavění organismu. Krátce řečeno: kdo se hodně směje, je optimistou a dovede udržet životní rovnováhu, ten také déle žije.

POZOR NA TLOUŠŤKU!

Tlustí lidé obyčejně nežijí dlouho. S tímto názorem souhlasí všichni vědci, potvrzujují jej statistiky celého světa. Proto bychom si měli z této skutečnosti vzít poučení. V mládí srdece

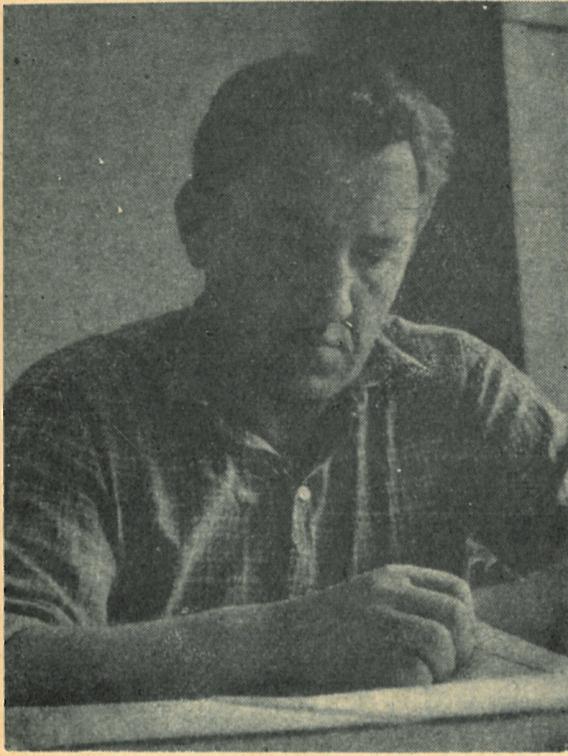
si dovede poradit s nadbytečnou váhou a i když s potížemi, přece však tlačí krev do hromady nepotřebného tuku. Ale po pětadvacítce u mužů po pětadvacítce, nadbytečná váha je neobyčejně škodlivá. Každý kilogram navíc zkracuje život nejméně o několik měsíců. Kdybychom mohli sledovat životní osudy desíti otylých a deseti štíhlých mužů ve věku 30 let zjistili bychom, že hubení mají lepší vyhlídky. Výzkumy ve Spojených státech dokázaly, že z těchto desíti tluoustíků ve věku 30 let: 6 se dožilo sedesátky, třech do 70 let a možná že jeden do 80 let. Naopak, ze stejněho množství štíhlých: dva dožili do 60, pět do 70 a tři budou žít přes 80 let.

STOJÍ ZA PŘEČTENÍ

Pro ty, kteří by nechtěli rychle zestárnout, jsme uvedli několik rad z knihy dr. T. Rožniewského který odpovídá na otázky: „Jak má žít muž po čtyřicítce, aby si pokud možno nejdé udržel dobrou duševní a tělesnou kondici, aby dovedl předejít nemoci, které jsou průvodním zjevem stáří? Co činit, aby se dlouho žilo?“ Vše doporučujeme všem našim čtenářům, aby vyhledali v knihkupectvích tuto knížku — stojí pouze 6,50 — a aby se seznámili s jejím obsahem a alespoň částečně se řídili jejími radami. Doufáme, že bude přístupná také ve veřejných knihovnách.

IDEÁLNÍ VÁHA MUŽŮ

výška	lehká	střední	těžká
157	47,0—50,7	49,8—54,7	53,4—60,2
158	47,6—51,2	50,3—55,4	53,9—60,7
159	48,1—51,7	50,8—56,1	54,5—61,3
160	48,7—52,3	51,6—56,8	55,0—61,8
161	49,2—52,8	51,9—57,6	55,5—62,5
162	49,7—53,4	52,4—57,9	56,1—63,2
163	50,3—53,9	53,0—58,3	56,6—64,0
164	50,8—54,3	53,5—58,9	57,2—64,7
165	51,4—55,0	54,1—59,5	57,7—65,4
166	51,9—55,7	54,6—60,2	58,2—66,1
167	52,4—56,4	55,1—60,9	58,8—66,8
168	53,0—57,1	55,7—61,6	59,4—67,6
169	53,7—57,8	56,4—62,3	60,1—68,5
170	54,4—58,5	57,2—63,1	60,8—69,4
171	55,3—59,2	57,9—63,9	61,6—70,3
172	55,9—59,9	58,6—64,8	62,5—71,2
173	56,6—60,7	59,3—65,6	63,4—72,0
174	57,3—61,4	60,0—66,4	54,1—72,7
175	58,0—62,1	60,7—67,1	64,8—73,4
176	58,7—62,9	61,4—67,8	65,5—74,1
177	59,4—63,8	62,2—68,5	66,2—74,9
178	60,1—64,7	62,9—69,3	66,9—75,6
179	60,9—65,4	63,6—70,1	67,7—76,5
180	61,6—66,1	64,3—71,0	68,4—77,4
182	63,0—67,5	65,7—72,8	70,1—79,2
185	65,1—69,7	67,9—75,5	72,4—81,9
190	68,7—73,7	71,8—80,0	76,8—86,3
195	72,3—77,3	76,2—84,4	80,5—90,8

PO ČTY ŘI CÍT CE

nosti a duševní rovnováhy. Rídí se nabýtými zkušenostmi a jeho počínání charakterizuje, populárně řečeno, životní moudrost.

Avšak současně vystupují první příznaky úbytku síly fyzické. Je to nepochybně první signál ohlašující stáří. Tkáně a buňky v organismu muže jsou tvořeny a regenerovány s menší intenzitou, ohlašující ještě vzdáleně, avšak denně bližší stáří.

Samozřejmě, tento proces neprobíhá u všech mužů stejně a nepostupuje paralelně s majejícími léty. Často se stává, že ten, kdo překročil čtyřicítku se zdá být mladší, a opět jiný mnohem starší. Dokonce i u toho samého člověka proces stárnutí probíhá v určitých životních údobích rychleji a v jiných pomalu. Původem jsou různé příčiny. Například vrozené náhylosti, náhlé nehody, nemoci nebo těžké životní podmínky a mnoho jiných. Tedy ty příčiny, které se vymykají našemu vlivu a také ty, před nimiž se muž člověk s úspěchem bránit a jejichž působení může brzdit.

PŘÍKLADY Z HISTORIE

Henryk Ibsen, velký skandinávský dramaturg. S potížemi skončil střední školu, tak tak, že se dostal na univerzitu a ve studiu nebudil pražadních

z predsedov podujal sa zvolaf volebnú schôdzku, na ktorej bol jednohlasne opäť zvolený na funkciu predsedu, čo bolo výrazom dôvery celého aktív. Okrem neho sú tu predovšetkým Ján Ondica a Emil Kozub.

Necelý týždeň po volbách zasadal už novozvolený výbor. Výbor dôkladne preanalýzoval realizáciu plánu rozpočtu Oravy. Prejednali stav náradia v klubovniach, rozhodli čo je ešte treba kúpiť do konca roka. Plánujú nákup stolov a stoličiek pre miestne skupiny. Zistili, že výdavky na ludobné nástroje majú už skoro zrealizované, v roku 1964 vydali viac ako 20 000 tis. zl. Kvóta určená na nákup inventára nie je ešte vcelku využitá a Obvodný výbor na Orave obrátil sa na Ústredný výbor, aby mohli peniaze z tejto sumy použiť na opravu harmoník.

V závere zasadania vravelo sa o kultúrnej činnosti súborov. Bol prejednaný plán kultúrnej práce zaslany Ústredným výborom, ktorý bol vypracovaný na prezidiu dňa 20. septembra. Energický inštruktor neboji sa prekážok, ktoré ho čakajú, ale vravi že je našou povinnosťou, aby sme čo najlepšie šírili slovenskú kultúru medzi krajanmi. Pre 6 divadelných krúžkov na Orave vybrali divadelné hry, a chceli by už nacvičovať, len čakajú na schválenie týchto hier patričnými úradmi.

Dúfame, že ked' súbory začnu svoju prácu pred násnym krutej zime so závejami a metelicami, dosiahnu určite lepšie výsledky ako v minolom roku.

BRONISLAV KNAPCZYK

OD REDAKCIE:

1. Počet 10 klubovní bol uvedený v zpráve tajomníka UV ČsKS kr. Br. Knapczyka, prečítanej na zasadani prezia UV dňa 20.IX.1964 r. Tohto zasadania zúčastnil sa

tiež predseda Obvodného výboru ČsKS na Orave kr. Ján Kovalík, ktorý vtedy neprinášal žiadne námietky, a teraz vo svojom liste píše, že „článok písal niekto, kto neboli dôkladne oboznámený“. Ako vlastne je s tými klubovními?

2. Uvedené v liste príklady, neoprávňania rádiových prijímačov a televízorov behom niekoľkých mesiacov svedčia o tom, že zlyhava organizácia práca, ale radi by sme počuli akým spôsobom Ústredný výbor ČsKS miení likvidovať tie tažkosti, tým viac, že je tazko si predstaviť prevádzkanie kultúrnej práce s pokazeným náradím a hudobnými nástrojmi, ako aj bez nôt pre ka-

3. Plne súhlasime s tým, že výber patričného repertoáru pre ochotnícke divadelné súbory je podstatnou záležitosťou v rozvíjani ich práce. Popri tom nejdenná sa tu o prevádzkanie konkurenčie s inými skúsenejšími súbormi, ale o také prevádzkanie činnosti, aby súbory Spoločnosti — a týka sa to všetkých — mohli poživiť svoje kvalifikácie a my istým úroveň predstavení. A práve preto, aby výber repertoáru bol patričný t. z. zodpovedajúci podmienkam a možnosťam Spoločnosti, bola počítaná Ústredným výborom repertoárová komisia, o ktorej ostatne spominajú autor listu, ako aj Ústredný výbor, v poznámke kr. Br. Knapczyka uverejnenej v de-

Jedná sa len o to, aby práce, ktoré započala komisia, boli čo najskôr Ústredným výborom ukončené a nielen vybraný repertoár ale aj povolenia na výstupenia prišli do Obvodných výborov a tým istým do Miestnych skupín. Akým spôsobom je treba obstarávať povolenia na výstupenia súborov Spoločnosti obšírne informuje na str. 3 H. Mossakowska-Mazany v článku „Kierunki i perspektwy pracy Kulturalno-oświatowej“ v decembrovom čísle „Zivota“.

(DOKONČENIE NA STR. 11)

**KULTÚRNA ČINNOST
PRED DVERMI**

Ceskoslovenská kultúrna spoločnosť prevádzka kultúrnu prácu celý rok, ale niektoré klubovne miestnych skupin sú činne len cez 7 mesiacov a to v jesennzo-zimnom období. Naši kultúrní činitelia a krajania nie sú s týmto spokojní, ale popri zvláštnych podmienkach dedin Oravy a Spiša donutili k tomu Ústredný výbor aj finančne možnosti. Tým viac, že s členskými prispievkami nie je všeade ešte najlepšie. Tejto otázke bola tiež venovaná pozornosť obvodnej volebnej schôdzki v Jablonke. Žiaľ Ústredný výbor nemôže slúbiť zlepšenie situácie na tomto poli — o čom pišete v decembrovom čísle „Zivota“, predsa však predpokladáme, že v pomere k minulému roku tento rok bude značne zlepšenie a rozšírenie kultúrnej činnosti. Klubovna v Jablonke bude naďalej otvorená cez celý rok.

Aktív Spoločnosti na Orave, ktorý chce rozhýbať kultúrnu činnosť v nadchádzajúcom období, už teraz dal sa do práce. Predsedia miestnych skupín upozorňovali na schôdzku, že je už najvyšší čas oživiť dobré tradície kultúrnej práce na Orave. Veríme, že pre ich prácu zaštievit zelené svetlo.

Predseda Obvodného výboru Ján Kovalík na zasadani prezia UV v Krakove dňa 20. septembra m.r., ako prvý

SZYJEMY

S A M E

Suknie wizytowa

Suknia bez przecięcia w pasie, zapięta na ozdobne guziki, lekko dopasowana zaszewkami, ma krótkie wszyte rękawy. Wycięcie dekoltu wykończone dłuższą plisą, której końca przeciągamy przez naszyte „uszko”.

Fason sukni odpowiedni dla każdej figury. Wykrój sukni podajemy na figurę wysoką o obwodzie biustu 92 cm i obwódzie bioder 100 cm.

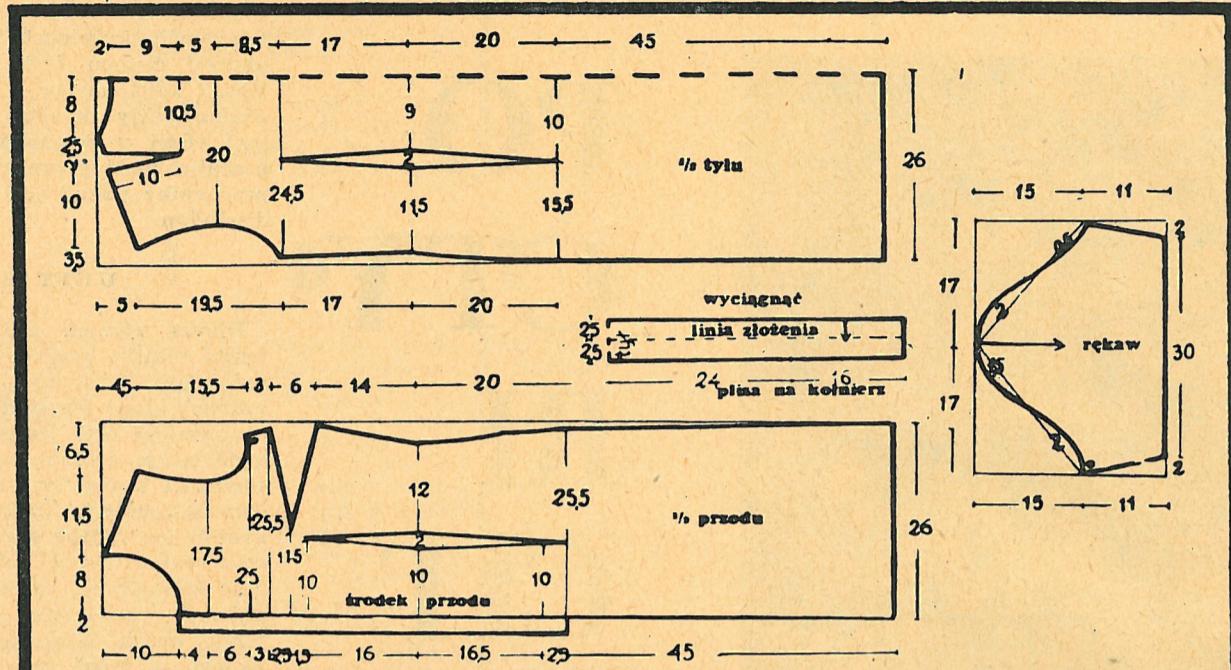
Na uszyście sukni potrzeba 1 m 75 cm materiału szerokości 1 m 40 cm albo 2 m 75 cm szerokości 80 cm. Suknię tę możemy uszyć z każdego

materiału — miękkiej wełny, elany, jedwabiu itp. Model uszyty jest z miękkiej wełny w ciemnym kolorze lilaróżowym z guzikami srebrnymi.

Odrysowany wykroj sprawdzamy z wymiarami figury. Krojąc dodajemy materiał do brzegów formy na szycie i wykończenie. Szycie szwy rozprasowujemy. Kolnierzyk robimy z podwójną plisą. Kroimy ją dłuższą od wycięcia dekoltu. Po złożeniu na połowę, brzegi do wszycia przeciągamy przez prasowanie, które plisy pozostawiamy proste. Pośrodku przodu przyszywamy „uszko” obejmując nim plisę. Przez to „uszko” przeciągamy później drugi koniec plisy.

Rękawy wszywamy, łącząc szew rekawa ze szwem bocznym sukni.

Przed krojeniem sukni zwróćmy uwagę na ramiona. Wykrój sukni przygotowany jest na ramiona lekko pochylone. Na figurę o ramionach prostych należy ramiona podwyższyć, dodając po pół centymetra na końcu ramion. Natomiast bardziej pochylone ramiona wyrownać przez położenie małego trójkąta przygotowanego z kilku warstw tkaniny.

Modna czapczka

Narzucamy 154 oczka na 4 druty bez końców nr 3 i przerabiamy w koło 5 drutem 2 cm zwykłym ściągaczem (1 oczko na prawo, drugie na lewo). Przerabiamy dalej wzorem w skośne pasy: 1 rzad x oczko narucić 3 oczka na prawo, 1 oczko zdjąć bez przerabiania, następnie na prawo i zawiesić na nim oczko zdjęte bez przerabiania. 6 oczek na prawo x. Powtarzać do końca rzędu to co podane między krzyżówkami.

II rzad na prawo. Powtarzać stale te dwa rzędy przesuwając stale wzór o jedno oczko na lewo.

Po przerobieniu w ten sposób 56 rzędów, przerabiamy jeszcze 4 rzędy zastępując ujmowanie oczek w sposób podany wyżej, ujmowaniem podwójnym — to znaczy: zdejmujemy 1 oczko bez przerabiania, następnie dwa razem na prawo i zawieszymy na nim oczko poprzednio zdjęte. Przerabiamy jeszcze 6 rzędów wykonując co drugi rzząd takie same podwójne ujmowanie, przy czym nie robimy już oczka narzuconego. Urywamy nitkę, przeciągamy ją przez pozostałe na drucie oczka, ściągamy mocno i zakańczamy.

MORENY ZAJAC NA SMOTANE

Rozpočet pre 4 osoby: 1 zadná časť zo zajaca, 5 dkg masti, 10 dkg cibule, 1/2 litra smotany, 3 dkg hladkéj mýky, 10 dkg horčice.

Mordido (páč): 30 dkg koreňovej zeleniny (mrkvka, petržlen, zeler), bobkový list, čierne koreniny, očot, voda, 10 dkg horčice.

Odraného, odbieraného a umytého zajaca rozdelíme tak, aby zadné stehná a chrbát boli v jednom kuse. Vložíme ho na pekáč a zalejeme uvareným vychladnutým mordidom. Necháme na chladnom mieste 3 — 5 dní.

Na tuku oprážime pokrajajúci cibulku, pridáme zajačie mäso, podlejeme mordidom a spolu so zeleninou dámme do rúry dusiť. Mäkké mäso vyprie, ťavu zahustíme kyslou smotanou. V ktorom je rozhávarkovaná mýka. Necháme povariť. Pretriedme cez sito a do

štavy dámé horčicu a pokrájané mäso ťava nemá byť príliš hustá.

Mordido: Do vriacej pololennej vody dámé varit pokrájanú očistenu koreňovú zeleninu a cibulu, bobkový list, čierne koreniny. Pred dovarením zeleniny prilejeme octu. Povarieme a necháme vychladnúť. Mäso môžeme pred dusením popreťať pruzkami udejnej slaniny.

ZUZKA VARI

BARANIE S KAPUSTOU A SO ZEMIAKMI

Rozpočet pre 4 osoby: 40 dkg mäsa, 4 dkg tuku, 1 cibula, 1 hlávka kapusty, 1/2 kg zemiakov, soľ, mleté čierne koreniny.

Nakrájanú cibulu podusime s tukom, pridáme na kuskúky pokrájané mäso, osolíme, okoreníme a dusíme do polomäkk-

ka vo vlastnej štave. Pridáme pokrájanú kapustu, dusíme chvíliku ďalej a po pridáni pokrájaných surových zemiakov dodusíme do mäkká.

SIŠKY

Rozpočet pre via osôb: 60 dkg krupicovej mýky, 6 dkg kryštálového cukru, 2 žltky, 2 lyžice rumu, citrónová kôra, soľ 1/2 dkg droždia, 6 dkg masia, 1/2 litra mlieka, 30 dkg masti.

Do preosiatej mýky dám žltky, rozpustené maslo, s cukrom rozmiešané droždie, rum, citrónovú kôru, soľ a teplé mlieko a vypracujeme na cesto, ktoré necháme na teplom mieste vykysnúť. Vyksnute zlaha rozvalkáme na doske posypanej múcou na hrubku 1 a pol cm a formičkou vykrajujeme kolieska. Dáme znova vykysnúť a potom vyprázname na horúcej mästi. Vyprázené dáme na sito a po vychladnutí posypeme cukrom.

NEPRE- S P A T Z I M U

Pomáhajú nám v tom odborné učebnice a časopisy, rádi rádio a televízia. Ale predovšetkým, aby sme mohli poľnohospodársku vedu využívať v každodennej praxi, musíme sa stále učiť a to nielen v škole. Preto je hodno pripomenut, aké máme možnosti a akým spôsobom môžeme prehľadovať naše vedomosti, aby nám už hned teraz priniesli úžitok.

Vďaka veľkej starostlivosti štátu, ktorou obklopuje každého rolníka staršieho aj mladšieho sú súčasne dostupné tri formy školenia, ktoré pomáhajú nadobúdať a pozdvihovať kvalifikácie:

- školenie jesenno-zimné,
- školy rolnického prispôsobenia (PR) a
- kurzy organizované priamo na dedinách.

Školy rolnického prispôsobenia, ako jedna z form masového školenia mládeže a výučby pre povolanie rolníka tesať sa veľkým záujmom, o čom svedčí široká účasť mládeže v 3 tisícach škôl PR, v ktorých sa vzdelávalo viac ako 55 tisíc mladých rolníkov, a v poľnohospodárskych kurzoch, ktorých v roku 1964 bolo viac ako 15 tisíc, vzdelávalo sa 137 tis. dievčat a chlapcov vo veku 17-20 rokov.

Môžu školy tohto druhu naučiť povolania rolníka, jestvuje per-

spektíva nadobúdania, po ich ukončení ďalšieho vzdelania — môže sa niekto spýtať?

Pokusme sa to objasniť na príklade jedného z okresov poznanského vydovodstva. Na zvlášť z tejto príležitosti zvolanej porade vo Wąlsztyne, zhodnotili výsledky školenia v PR. Odznelo tam veľa kritických hlasov, ale prevádzka výpovede, ktoré kladne hodnotili školenie v súboroch PR. Mnohí absolventi týchto škôl sú dnes vznormí rolníkmi na svojich dedinách, prevádzkujú početné mestské výskumy, a ich gázdovstva sú predmetom záujmu susedov. Z 18 absolventov dediny Gorzecin — 6 získali titul rolník-technika, to znamená plné stredné vzdelanie.

Preto nemôžeme sa čudovať, že napr. 27-ročný rolník, absolvent PR Wierzbicki, ktorý gázdzuje na 7 ha mal takú vysokú úrodu: 32 q pšenice z ha, 23 q žita a z roli 0,65 ha viac ako 180 q cukrovej repy. Skvelé výsledky.

Je treba zdôrazniť, že účastník PR, po troch rokoch samovzdelenia a pokusnej práce v súbore ako aj po zložení štátnej skúsky, dostáva titul kvalifikovaného rolníka. Samozrejme tí, ktorí majú nadanie a chcú sa učiť, môžu sa snažiť, aby ich prijali do skrátených poľnohospodárskych priemyslovek.

Toľko o tých formách školenia, ktoré môžu a mali by zaujmať predovšetkým mladých rolníkov a mládež, ktorá z rôznych príčin nemôže sa vzdelávať v mestách.

Ale popri tom je veľký počet starších rolníkov, ktorí majú veľké skúsenosti, ale nemajú odbornú prípravu. Svoje gázdovstva riadia tradičným spôsobom, nenařušiac staré zvyky a obyčaje, ktoré zdedili po predkoch. Výsledky — tažko o nich vravieť. Mala produkčná výnosnosť, zaostalość a iné starosti z toho vyplývajúce.

Práve preto je tu záležitosť masového školenia rolníkov v období zimy.

Aké zisky prináša masové školenie v období zimy presvedčili sa už rolníci aj na území novotarského okresu. Vieme, že roľníci na Podkarpatsku sú položení na niekedy strmhých úbočiach, o plitkej vrstve ornej pôdy, ktorú je niekedy ľahko kořmi obrábať. Gázdovstva rozdrobené, tuhé zimy, zlá pôda, krátke obdobie vegetá-

cie rastlín nemôže byť priaznivé pre pestovanie tak oplacajúcich sa priemyselných rastlín. Z obilnin dárí sa ako — tak oves, a na najlepších pôdach jačmeň. Ěste pred niekoľkými rokmi zbierali napríklad vo Frydmane asi 10q z ha ovsu. Je pravdou, že aj tu nastalo zlepšenie, lebo súčasne zbiera sa asi 16q. Je to výsledok hnojenia a najmä obnovenia zrna na siatie ako aj všeobecného chemického boja s burinou.

Ale pestovanie ovsy, vlastne jediného obilia, ktoré na biednej Podkarpatskej roli nezlyháva, nemôže byť základom hospodárenia, hoci úroda vzrástla.

A práve preto už pred niekoľkými rokmi, pokrokoví rolníci vo Frydmane, Frynczka, Barnáš, Stefaňák a iní, vďaka zimnému školeniu, zorganizovanému rolnickým krúžkom, rozhodli sa preorientovať svoje gázdovstva na chov.

Preorientovanie gázdovstva na chov, spôsobilo ďalšie zmeny v štruktúre obrábania. Znižili povrch určený na pestovanie ovsy v prospech červenej dateliny po prípade kukuricy. Dobrý tovar sám sa chváli — vravia rolníci, a práve na zimnom školení dozverili sa o tom, že oves z 1 ha pri úrode 16 q dáva len 2144 ovesných jednotiek a 145 kg celkového bielka na trávenie. A priemerná úroda červenej dateliny, ktorá sa daří na horských roľach pri úrode

卷之三

ZIVOT

WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37
TEL. 21-15-41